

Budsjettnemnda for jordbruket
13.04.2022

Utredning nr. 2

REFERANSEBRUKSBEREGNINGER 2022
Beregninger basert på driftsgranskingene

INNHold	Side
1 INNLEDNING	4
1.1 Bakgrunn og hensikt	4
1.2 Endringer tidligere år	4
1.3 Årets endringer	5
1.4 Hovedresultater	6
2 ÅRETS REFERANSEBRUKSBEREGNINGER	7
3 PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKSBEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTSGRANSKINGENE	10
3.1 Bygd på driftsgranskingene	10
3.2 Tilskuddsberegning	10
3.3 Registrert arbeid og kapital	10
3.4 Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning	11
3.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning	11
3.6 Gjeldsandeler	13
3.7 Leid arbeid / arbeidsgiveravgift	13
4 FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK	14
4.1 Generelt	14
4.2 Arbeidsforbruk	18
4.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og potet	18
4.4 Avlingsnivået for øvrige vekster	19
4.5 Verdiendring på buskap og varelager	20
5 VOLUMFRAMREGNING PÅ REFERANSEBRUKENE	21
5.1 Beregningsmetode og forutsetninger	21
5.2 Skift i volumutviklingen	22
5.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene	22
6 PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE	25
6.1 Korn	25

6.2	Poteter	25
6.3	Melkeprisen	25
6.4	Kjøtt	26
6.5	Ull	27
6.6	Annet	27
7	TILSKUDD	28
7.1	Pristilskudd	28
7.1.1	Grunntilskudd	28
7.1.2	Distriktstilskudd melk	28
7.1.3	Distriktstilskudd kjøtt og egg	29
7.1.4	Kvalitetstilskudd storfekjøtt	29
7.1.5	Tilskudd for lammeslakt og kjeslakt	30
7.2	Driftstilskudd per foretak	30
7.3	Tilskudd til små og mellomstore melkebruk	31
7.4	Tilskudd til husdyr	31
7.5	Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid	33
7.6	Refusjon av avløserutgifter ved sykdom m.v.	33
7.7	Areal - og kulturlandskapstilskudd	34
7.8	Tilskudd til dyr på beite	35
7.9	Bunnfradrag	36
8	FRAMREGNINGSGRUNNLAG	37
8.1	Oversikt	37
8.2	Årgangsindekser	40
8.3	Leid arbeid	40
8.4	Tilskudd	40
9	BEREGNINGSGRUNNLAG	41
9.1	Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	41
9.2	Økologisk melkeproduksjon	58
9.3	Sammenligning av resultatene i referansebrukssystemet med resultatene fra normaliserte regnskaper	60

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn og hensikt

Referansebruksberegningene er beregninger på bruksnivå for ulike produksjoner, bruksstørrelser og områder. Hensikten med beregningene er blant annet å vise inntektsutviklingen og å beregne virkninger av endringer som følge av jordbruksoppgjørene. Referansebruksberegningene er en del av grunnlagsmaterialet til jordbruksforhandlingene.

Fra og med 2001 bygger beregningene på driftsgranskingene med registrerte tall. Materialet er først gruppert etter produksjoner. Deretter er det oppdelt etter distrikt og struktur. Referansebrukene er ikke direkte sammenlignbare med referansebruksberegninger gjort tidligere enn 2001. Sammenligning mellom referansebruksberegninger med ulikt utgivelsesår må også frarådes, først og fremst fordi det er utskifting av deltakerbruk bak referansebruk og dernest fordi det enkelte år er endret på utvalgskriteriene og nummerering for noen referansebruk.

Om bakgrunnen for omleggingen fra 2001 siterer vi fra St.meld.nr. 19 (1999-2000) «Om norsk landbruk og matproduksjon» der det står følgende:

«Referansebrukssystemet erstattet etter St.prp. nr. 8 (1992-93) det tidligere modellbrukssystemet. Referansebrukene gir grunnlag for å vurdere effektene av virkemiddelbruken innenfor jordbruket for ulike bruksgrupper, distrikter og produksjoner. Til tross for de forenklingene dette medførte, benyttes det i dag betydelige ressurser på å omarbeide deler av og supplere driftsgranskingsmaterialet. Det er også betydelig usikkerhet knyttet til normeringen av arbeid og kapital som skjer ved utarbeidelsen av referansebrukene i dag. For å forenkle systemet ytterligere og i større grad å analysere forskjeller i inntektene innenfor og mellom produksjoner og regioner, foreslås det at man nytter grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte uten normering av arbeid og kapital. En viktig forbedring med en slik omlegging vil være at man sikrer et større datatilfang bak tallmaterialet.»

Det er etter dette nyttet grupper av bruk i driftsgranskingsmaterialet mest mulig direkte, uten normering av arbeid eller kapital.

Det er grunn til å understreke at referansebrukene ikke representerer hele jordbruket. Mange jordbruksbedrifter kan ha en produksjon som er dekket av referansebruks-beregningene, men de vil likevel ikke kjenne seg igjen i referansebruksberegningene fordi en selv for eksempel har et annet produksjonsomfang, et annet investeringsomfang eller et annet investeringsår enn det gjennomsnittet et referansebruk viser.

1.2 Endringer tidligere år

Budsjettnemnda gjorde i 2011 nærmere vurderinger av situasjonen for store melkeproduksjonsbruk som har investert i nyere tid. Referansebrukene 12, 13 og 14 ble gitt nye utvalgskriterier. Dette førte til at både referansebruk 13 og 14 fikk økt årskuttall i forhold til tidligere års beregninger. I 2011 ble også samdrifter i driftsgranskingsmaterialet tatt inn som et nytt referansebruk nr. 28 «Samdrift melkeproduksjon».

Til beregningene i 2014 hadde Budsjettnemnda en gjennomgang av referansebrukene med korn med hensyn til representativitet og størrelse. Nemnda vurderte både ulike alternative utvalgskriterier for og eventuelle endringer i antallet av referansebrukene med korn. Datagrunnlaget (driftsgranskingsmaterialet) gir imidlertid begrensninger for hva som er mulig. Nemnda vedtok å beholde referansebrukene nr. 2 og 22 uendret, og å endre utvalgskriteriene for referansebruk nr. 23 til å omfatte de 20 største kornbrukene på Østlandet.

I kapittel 9.3 ble det i 2014 tatt inn en liten vurdering av tre referansebruk med kombinerte produksjoner, for å belyse hvilken betydning hver produksjonsgren har.

I 2017 ble referansebruk 28 «Samdrift melkeproduksjon» tatt ut. Årsaken var at det fra og med regnskapsåret 2015 (som var basisår i referansebruksberegningene i 2017) ikke lenger er særvirkemidler for samdrift i melkeproduksjon og at partene derfor heller ikke har behov for dette referansebruket under jordbruksforhandlingene. Foretak organisert som samdrift med melkeproduksjon og klassifisert som melkebruk i driftsgranskingsmaterialet, er ikke en del av de ordinære driftsgranskingsbrukene. Disse melkesamdriftene gikk tidligere derfor ikke inn i noen av de andre referansebrukene med melk og storfeslakt. Fra og med regnskapsåret 2015 (referansebruksberegningene i 2017) inngår melkesamdriftene nå i det datamaterialet som referansebruksberegningene bruker på lik linje med de ordinære driftsgranskingsbrukene med melk. Dette innebærer at de fleste referansebrukene med melk og storfeslakt fra og med beregningene i 2017 i ulik grad har fått økt antall årskyr og produksjonsomfang sammenlignet med foregående år.

På grunn av den store usikkerheten omkring koronapandemien våren 2020, vedtok Budsjettnemnda i 2020 å ikke legge fram referansebruksberegninger som en del av grunnlagsmaterialet til de forenklede jordbruksforhandlingene i 2020. Det ble derfor heller ikke utarbeidet noen Referansebruksberegninger 2020.

Budsjettnemnda tok i fjor inn et referansebruk «Grønnsaker» som nytt nr. 10 med område «Landet». I fjorårets beregninger var dermed referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene uendret fram til og med nr. 9 i forhold til beregningene i 2019. Det nye referansebruket «Grønnsaker» ble nytt nr. 10. De etterfølgende referansebrukene beholdt samme rekkefølge, men med forskjøvet nummerering, sammenlignet med beregningene i 2019.

1.3 Årets endringer

Fra og med årets beregninger har Budsjettnemnda endret utvalgskriteriene til mange av referansebrukene. For referansebrukene med korn er utvalget avgrenset til de $\frac{2}{3}$ største kornbrukene i driftsgranskingsmaterialet. For referansebrukene med sau er det satt en minstegrense på 70 vinterføra sauer for deltakerbrukene som skal inngå i referansebruksberegningene. Disse to utvalgsavgrensingene innebærer at kornarealet på referansebruk nr. 2 har økt og at referansebruk nr. 3 har flere vinterføra sauer sammenlignet med beregningene i fjor. For referansebrukene nr. 16-21 med melk er utvalgskriteriet endret fra landsdel til arealsoner. Tilsvarende endring er gjort for referansebrukene nr. 24-25 med sau. For referansebruk nr. 22 med korn er utvalgskriteriet endret fra kornbrukene med et kornareal mindre enn 400 dekar til et utvalg med de 25 minste kornbrukene. For referansebruk nr. 23 med korn er utvalgskriteriet endret fra de 20 største til de 25 største kornbrukene.

Budsjettnemnda har fra og med årets beregninger tatt inn fire nye referansebruk. Disse er referansebruk nr. 26 «Sau» med de 25 minste sauebrukene for område «Landet», referansebruk nr. 28 «Ammeku» for «grasområdene», referansebruk nr. 29 «Ammeku» for «kornområdene» og referansebruk nr. 30 «Ammeku» med de 25 største ammekubrukene for område «Landet».

Budsjettnemnda har fra og med årets beregninger tatt ut det tidligere referansebruk nr. 25 med korn og korn/svin i «Trøndelag».

I årets beregninger er dermed referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene uendret fram til og med nr. 18 sammenlignet med beregningene i 2020, men flere av disse referansebrukene er gitt nye utvalgskriterier. De resterende referansebrukene nr. 19-30 har enten fått ny nummerering og nye utvalgskriterier, eller er helt nye sammenlignet med beregningene i 2020. Årets referansebruk er beskrevet i kapittel 2.

1.4 Hovedresultater

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive beregnet utslag av jordbruksfradraget for de enkelte referansebruk.

Tabell 1. Vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2020

	Årsverk	2020	2021	2022
1 Melk. 31 årskyr, landet	2,070	335 700	389 900	352 900
2 Korn. 513 dekar korn, landet	0,451	283 400	276 800	-32 300
3 Sau. 170 vinterfôra sauer, landet	1,279	204 700	203 100	187 500
4 Melkeproduksjon geit. 143 årsgeiter, landet	1,559	484 900	512 900	478 600
5 Svin/korn. 53 avlssvin + 383 dekar korn, landet	1,608	512 400	657 000	718 600
6 Egg/planteprod. 7128 høner + 349 dekar korn, landet	1,600	643 400	685 400	624 500
7 Potet/korn. 128 dekar poteter + 307 daa korn, landet	1,408	508 100	572 900	460 500
8 Ammeku. 32 ammekyr, landet	1,220	268 900	271 600	225 300
9 Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær, landet	1,721	348 500	370 600	369 200
10 Grønnsaker. 113 daa grønnsaker + 302 daa korn, landet	2,376	525 800	611 500	495 800
11 Fjorfekjøtt/planteprodukter. 119 342 fjorfeslakt, landet	1,067	739 600	724 200	373 100

Tabell 2. Vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2020

	Årsverk	2020	2021	2022
12 Økologisk melk. 29 årskyr, landet	2,050	348 700	394 600	388 100
13 Melk. 16 årskyr, landet	1,756	319 300	348 000	328 700
14 Melk. 51 årskyr, landet	2,443	345 900	422 200	370 900
15 Melk. 68 årskyr, landet	2,904	380 800	472 600	415 000
16 Melk. 39 årskyr, arealsone 1 og 3	2,036	383 300	456 800	409 600
17 Melk. 28 årskyr, arealsone 5A	1,975	316 200	366 300	327 000
18 Melk. 36 årskyr, arealsone 2	1,842	348 600	419 500	387 500
19 Melk. 29 årskyr, arealsone 5B	2,118	320 900	368 900	335 600
20 Melk. 38 årskyr, arealsone 4	2,203	293 000	368 100	327 000
21 Melk. 29 årskyr, arealsone 6 og 7	2,157	368 400	425 200	386 300
22 Korn. 327 dekar korn, Østlandet	0,325	181 500	154 900	-119 200
23 Korn. 801 dekar korn, Østlandet	0,686	409 200	413 400	116 000
24 Sau. 156 vinterfôra sauer, arealsone 5A og 5B	1,253	179 300	176 800	162 900
25 Sau. 194 vinterfôra sauer, arealsone 6 og 7	1,367	273 600	274 400	245 600
26 Sau. 85 vinterfôra sauer, landet	0,982	92 400	82 400	66 400
27 Sau. 295 vinterfôra sauer, landet	1,713	301 800	307 200	281 500
28 Ammeku. 30 ammekyr, «grasområder» (5A, 5B, 6, 7)	1,241	295 400	297 000	247 700
29 Ammeku. 34 ammekyr, «kornområder» (1, 3, 4)	1,175	243 900	246 400	198 000
30 Ammeku. 46 ammekyr, landet	1,423	339 100	345 000	293 500

2 ÅRETS REFERANSEBRUKSBEREGNINGER

Beregningene omfatter 30 referansebruk presentert i de to tabellene 3 og 4 nedenfor.

Fra og med årets beregninger har Budsjettnemnda endret utvalgskriteriene til mange av referansebrukene. Endringene er nærmere omtalt i kapittel 1.3 «Årets endringer».

I årets beregninger er dermed referansebruksinndelingen og rekkefølgen på referansebrukene uendret fram til og med nr. 18 sammenlignet med beregningene i 2020, men flere av disse referansebrukene er gitt nye utvalgskriterier. De resterende referansebrukene nr. 19-30 har enten fått ny nummerering og nye utvalgskriterier, eller er helt nye sammenlignet med beregningene i 2020.

Budsjettnemnda har valgt en gruppering i referansebruk med hovedinndeling etter produksjoner (tabell 3) og en videre inndeling etter geografi, struktur og driftsmåte av de tre driftsformene som har flest deltakerbruk i driftsgranskingene (tabell 4).

Tabell 3. Oversikt over referansebrukene. Produksjoner

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område	Antall bruk i 2020
1	Melk. 31 årskyr	Landet	306
2	Korn. 513 dekar korn	Landet	72
3	Sau. 170 vinterføra sauer	Landet	114
4	Melkeproduksjon geit. 143 årsgeiter	Landet	19
5	Svin og korn. 53 avlssvin + 383 dekar korn	Landet	32
6	Egg og planteprodukter. 7128 høner + 349 dekar korn	Landet	15
7	Poteter og korn. 128 dekar poteter + 307 dekar korn	Landet	15
8	Ammeku. 32 ammekyr	Landet	68
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	24
10	Grønnsaker. 113 dekar grønnsaker + 302 dekar korn	Landet	15
11	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 119 342 fjørfeslakt	Landet	18

Tabell 4. Oversikt over referansebrukene. Område, struktur og driftsmåte

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område/Arealsone	Antall bruk i 2020
12	Økologisk melk. 29 årskyr	Landet	19
13	Melk. 16 årskyr	Landet	102
14	Melk. 51 årskyr	Landet	102
15	Melk. 68 årskyr	Landet	25
16	Melk. 39 årskyr	Arealsone 1 og 3	26
17	Melk. 28 årskyr	Arealsone 5A	83
18	Melk. 36 årskyr	Arealsone 2	20
19	Melk. 29 årskyr	Arealsone 5B	85
20	Melk. 38 årskyr	Arealsone 4	27
21	Melk. 29 årskyr	Arealsone 6 og 7	65
22	Korn. 327 dekar korn	Østlandet	25
23	Korn. 801 dekar korn	Østlandet	25
24	Sau. 156 vinterføra sauer	Arealsone 5A og 5B	79
25	Sau. 194 vinterføra sauer	Arealsone 6 og 7	20
26	Sau. 85 vinterføra sauer	Landet	25
27	Sau. 295 vinterføra sauer	Landet	25
28	Ammeku. 30 ammekyr	«Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	36
29	Ammeku. 34 ammekyr	«Kornområder» (1, 3 og 4)	31
30	Ammeku. 46 ammekyr	Landet	25

Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra 2020. Basisåret i beregningene er 2020, og disse tallene er som regel regnet fram til 2021 etter registrert prisutvikling i totalkalkylen for tilsvarende poster. Framregningen til 2022 er tilsvarende basert på budsjetterte priser i totalkalkylen. Alle mengder er holdt konstante i framregningsperioden og uttrykker dermed utviklingen for produsenter med uendret produksjonsomfang i framregningsperioden.

For å få flere viktige produksjoner representert, har en akseptert at enkelte referansebruk tas med selv om de bygger på relativt få driftsgranskingsbruk.

Ved inndelingen er det lagt mest vekt på produksjoner (tabell 3). Det kan være vanskelig å skille mellom effekter som skyldes geografi, effekter som skyldes struktur og effekter som skyldes driftsmåte (økologisk melk) når driftsgranskingsbrukene deles videre inn etter geografi, i størrelsesgrupper og etter driftsmåte. Samtidig er det slik at utslagene av tiltak på ulike driftsstørrelser er den effekten som forhandlingspartene selv enklest kan regne på ved hjelp av kalkyler. Ut fra dette er geografi prioritert framfor struktur ved den videre inndelingen av produksjoner (tabell 4).

Ut over de produksjonene som er nevnt i tabellene ovenfor, kan referansebrukene ha tilleggsproduksjoner med et relativt mindre omfang. Slike tilleggsproduksjoner kan iblant være en del av forklaringen på utslaget som framkommer på resultatmålet.

For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen, jf. kapitlene 3.2 og 8.4. Tabellene under viser referansebrukenes soneplassering i årets beregninger.

Tabell 5. Oversikt over referansebrukenes soneplassering. Produksjoner

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område	AK sone	Kjøtt sone	Melk sone
1	Melk. 31 årskyr	Landet	5/5A	2	D
2	Korn. 513 dekar korn	Landet	1		
3	Sau. 170 vinterføra sauer	Landet	5/5A	2	
4	Melkeproduksjon geit. 143 årsgeiter	Landet	6	4	G
5	Svin og korn. 53 avlssvin + 383 dekar korn	Landet	1		
6	Egg og planteprodukter. 7128 høner + 349 dekar korn	Landet	1		
7	Poteter og korn. 128 dekar poteter + 307 dekar korn	Landet	1		
8	Ammeku. 32 ammekyr	Landet	5/5A	2	
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	5/5B	2	
10	Grønnsaker. 113 dekar grønnsaker + 302 dekar korn	Landet	1	1	
11	Fjorfe kjøtt og planteprodukter. 119 342 fjorfeslakt	Landet	1		

Tabell 6. Oversikt over referansebrukenes soneplassering. Område, struktur og driftsmåte

Ref.bruk nr.	Produksjon og omfang	Område/Arealsoner	AK sone	Kjøtt sone	Melk sone
12	Økologisk melk. 29 årskyr	Landet	5/5A	2	D
13	Melk. 16 årskyr	Landet	5/5A	2	D
14	Melk. 51 årskyr	Landet	5/5A	2	D
15	Melk. 68 årskyr	Landet	5/5A	2	D
16	Melk. 39 årskyr	Arealsoner 1 og 3	1	1	B
17	Melk. 28 årskyr	Arealsoner 5A	5/5A	2	C
18	Melk. 36 årskyr	Arealsoner 2	2	1	A
19	Melk. 29 årskyr	Arealsoner 5B	5/5B	2	D
20	Melk. 38 årskyr	Arealsoner 4	4	2	C
21	Melk. 29 årskyr	Arealsoner 6 og 7	6	4	G
22	Korn. 327 dekar korn	Østlandet	3		
23	Korn. 801 dekar korn	Østlandet	1		
24	Sau. 156 vinterføra sauer	Arealsoner 5A og 5B	5/5B	2	
25	Sau. 194 vinterføra sauer	Arealsoner 6 og 7	6	4	
26	Sau. 85 vinterføra sauer	Landet	5/5A	2	
27	Sau. 295 vinterføra sauer	Landet	5/5A	3	
28	Ammeku. 30 ammekyr	«Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	5/5A	2	
29	Ammeku. 34 ammekyr	«Kornområder» (1, 3 og 4)	3	2	
30	Ammeku. 46 ammekyr	Landet	5/5A	2	

Et vedlegg med detaljerte beregninger for de enkelte referansebruk er ikke lagt ved i denne utredningen, men er å finne på internettadressen:

<https://www.nibio.no/tema/landbruksokonomi/grunnlagsmateriale-til-jordbruksforhandlingene?locationfilter=true>

3 PRINSIPPER FOR REFERANSEBRUKS- BEREGNINGER BASERT PÅ DRIFTS- GRANSKINGENE

3.1 Bygd på driftsgranskingene

Hovedformålet med driftsgranskingene er å presentere årlige resultater og den mer langsiktige utviklingen for økonomien på gardsbruk der inntekten fra jordbruket har et vesentlig omfang. Undersøkelsen er gjort med grunnlag i skatteregnskap og tilleggsopplysninger om areal, avlinger og arbeidsinnsats. Skatteregnskapene er innhentet fra drøyt 900 jordbruksbedrifter som er spredt rundt i hele landet. Skatteregnskapene blir omarbeidet til driftsregnskap. Det er data fra driftsregnskapene som går inn i driftsgranskingene. Driftsgranskingene omfatter i hovedsak familiebruk med en arbeidsinnsats på ett årsverk eller mer.

Budsjettnemnda har lagt vekt på å benytte driftsgranskingsresultatene direkte så langt som mulig, men har likevel funnet det hensiktsmessig å jevne ut tilfeldige avlingsvariasjoner (normalisere) for kornavlinger og potetavlinger når arealet har et visst omfang (se avsnitt 4.3).

3.2 Tilskuddsberegning

Når vi regner gjennomsnittlige tilskudd for grupper av bruk i driftsgranskingene, vil ingen av driftsgranskingsbrukene som inngår, faktisk ha hatt disse gjennomsnittstilskuddene.

For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med *satsendringene* som gjelder for den valgte geografiske soneplasseringen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen.

Framregningen av tilskuddene må reflektere de regnskapsresultatene en vil forvente å få i de to framregningsårene.

3.3 Registrert arbeid og kapital

Driftsgranskingene viser registrerte størrelser for arbeid og kapital. Kapitalgodtgjøringen i driftsgranskingene er annerledes enn i totalkalkylen.

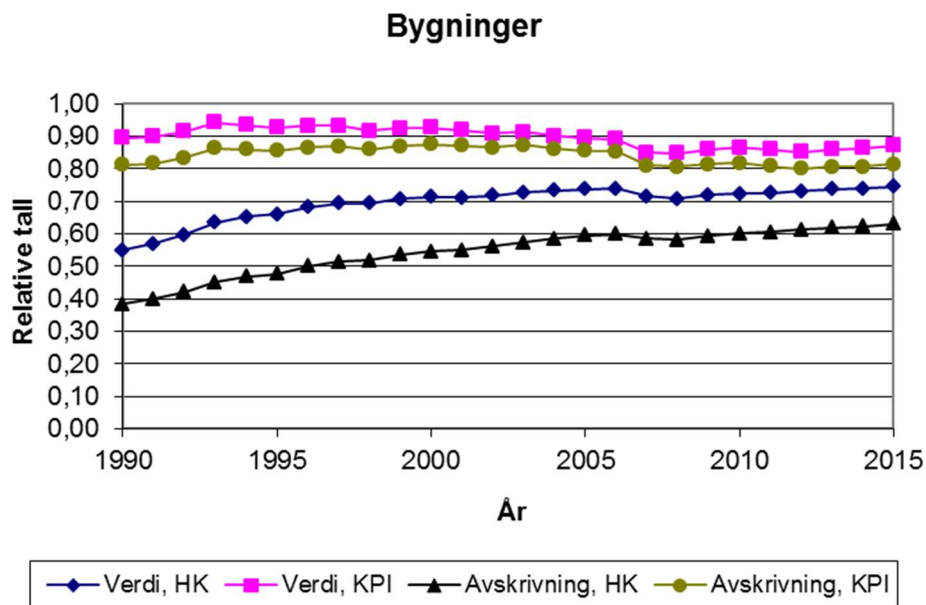
I driftsgranskingene er kapitalen verdsatt og avskrivningene kalkulert ut fra prinsippet om historisk kostnad. Dette samsvarer med hovedprinsippet i norsk regnskapslovgivning og praksis, og brukes også i skatteregnskap og finansregnskap. Kostnaden på anskaffelsestidspunktet aktiveres i driftsregnskapet med registrerte nominelle kroner og utgjør avskrivningsgrunnlaget. Det betyr at balansen ikke justeres for endringene som ellers skjer i pengeverdiene over tid. Spesielt i perioder med høy inflasjon, og spesielt for eiendeler med lang levetid, vil en med historisk kost få relativt lave verdifastsettelse i balansen. I driftsgranskingene brukes det lineær avskrivning over den enkelte eiendels forventede levetid. Det regnes med en forventet levetid på 15 år for maskiner og biler, 20 år for grøfter og faste vanningsanlegg og 30 år for driftsbygninger.

Totalkalkylen for jordbruket er basert på en prisnivåjustert modell for verdsetting av kapital. Kapitalslitet (avskrivningene) blir da beregnet etter saldoprinsippet og med prisjustering i henhold til konsumprisindeksen.

Avskrivningene i referansebruksberegningene må forventes å bli lavere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn. Rentekostnaden i referansebruksberegningene må forventes å bli høyere enn om en la samme prinsipp som i totalkalkylen til grunn.

3.4 Nærmere om avskrivningsprinsippets betydning

I figuren nedenfor er illustrert betydningen av tre vanlige verdsettingsprinsipper.

Figur 1 Avskrivninger og bokført verdi for bygninger etter historisk kost (HK) og KPI-justering sammenlignet med gjenanskaffelsesverdi

Det er forutsatt jevne investeringer. Gjenanskaffelsesverdi som er nasjonalregnskapets prinsipp, er satt til 1,00. I Totalkalkylen prisnivåjusteres kapitalen med prisutviklingen (konsumprisindeksen). Det gir for bygninger verdier og avskrivninger på omtrent 90 prosent av det en ville fått med gjenanskaffelsesprinsippet. I skatteregnskap, driftsgranskingene og på referansebrukene verdsettes eiendeler til historiske kostnad. For bygninger som har lang levetid betyr historisk kost at regnskapsverdiene bare blir 60-75 prosent av gjenanskaffelsesverdien, mens avskrivningene kan bli halvparten av de to andre prinsippene. Utslagene blir forsterket om investeringene ikke er jevne, men gjennomgående er av eldre dato.

Valg av avskrivningsprinsipp har også betydning for hvordan kapitalen godtgjøres. På referansebrukene (som i skatteregnskapet) regner en med nominelle rentekostnader. I Totalkalkylen, der en prisnivåjusterer kapitalen hvert år, er det realrenten på lånt kapital som kostnadsføres. Når kapitalslitet er regnet i årets pengeverdi, oppstår det en prisstigningseffekt på den lånte delen av kapitalen. Denne «effekt av finansiering» inntektsføres for å finne realrenten.

3.5 Nærmere om investeringstidspunktets betydning

Når investeringen ikke er jevne, det er prisstigning og avskrivningene beregnes etter historisk investeringskostnad, har investeringstidspunktet stor betydning for tolkningen av regnskapsmessig resultat. Når det brukes lineære avskrivninger, som i Driftsgranskingene og Referansebrukene, kostnadsføres det samme beløpet hvert år i avskrivningsperioden. For bygninger avskrives investeringene med like beløp årlig i 30 år. På grunn av prisstigning vil referansebruk med stor forskjell i gjennomsnittlig investeringstidspunkt, kunne gi relativt store

forskjeller i regnskapsførte avskrivninger for den samme bygningen. Denne forskjellen vil være større dersom avskrivninger føres etter saldoprinsippet.

Dette kan illustreres med et eksempel. En jordbruksbedrift bygde en driftsbygning med inventar til 5 mill. kroner i 2000. En annen bedrift bygde eksakt samme bygning ti år senere. I følge prisindeksen økte byggekostnaden med 47,7 prosent. Regnskapsført avskrivning (kostnad) i 2010 var nesten 80.000 kroner høyere for foretaket med den nyeste, men identiske, driftsbygningen hvis det ble ført lineær avskrivning. Dersom avskrivningen ble gjort etter saldoprinsippet, og veid gjennomsnittlig avskrivingssats for bygning og inventar er 6 prosent, ble forskjellen om lag 145.000 kroner.

Tabell 7. Illustrasjon av forskjell i regnskapsført avskrivning i 2010 for to identiske bygninger, bygd i henholdsvis 2000 og 2010. Kroner per foretak

	Bygd i 2000	Bygd i 2010	Differanse
Lineær avskrivning i 2010	166 700	246 200	-79 500
Saldoavskrivning i 2010	161 600	307 200	-145 600

Problemstillingen som er illustrert ovenfor, er generell for alle referansebrukene. Det betyr imidlertid mest i produksjoner der mange investeringer er gjort for forholdsvis lang tid tilbake. På referansebrukene kan dette illustreres for melkeproduksjon der materialet er stort nok til å inndeile foretakene etter størrelse. Nedenfor er derfor noen melkeproduksjonsbruk med ulik størrelse sammenlignet.

Inndeling etter størrelse vil med stor sannsynlighet samtidig innebære en systematisk sortering av investeringstidspunkt. Referansebruk nr. 13 med 16 årskyr har trolig eldre driftsbygning enn referansebruk nr. 15 med 68 årskyr. For å sammenligne reelle forskjeller i enhetskostnader burde investeringstidspunktet vært likt. Det foreligger ikke data som viser gjennomsnittlig investeringstidspunkt for de ulike referansebrukene. Investeringstidspunktet har stor betydning for å vurdere kostnaden per årsku ved ulikt driftsomfang. Ulike innslag av leasing, som gir stor skjevfordeling av regnskapsført kostnad ved kapitalutstyret over dets levetid, kan også bidra til variasjon.

Samtidig er det sannsynlig at bruk med hovedinvesteringen langt tilbake i tid, vil ha noe mindre rasjonelle driftsopplegg, slik at investeringstidspunktet også har betydning for registrert arbeidsforbruk. Tabell 8 viser vesentlig større fall i antall arbeidstimer per årsku enn i regnskapsførte kostnader. Investeringstidspunktets betydning for resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk» er derfor mindre enn om regnskapsførte avskrivninger per årsku og timer per årsku vurderes hver for seg.

Tabell 8. Regnskapsførte kostnader, arbeidsforbruk og driftsresultat for noen referansebruk med melk med forskjellig driftsomfang. Regnskapsåret 2020

	Referansebruksnummer			
	13	1	14	15
Antall årskyr	16	31	51	68
Sum avskrivninger, kroner	149 237	323 916	549 085	724 765
Sum kostnader, kroner	1 081 640	2 096 378	3 302 906	4 497 897
Sum arbeidstimer	3239	3819	4508	5357
Avskrivninger, kroner per årsku	9 628	10 483	10 873	10 658
Sum kostnader, kroner per årsku	69 783	67 844	65 404	66 146
Kostnader inkl. familiens arbeid og rentekrav på innsatt kapital, kroner per årsku	106 325	91 242	83 665	82 499
Sum arbeidstimer per årsku	209	124	89	79
Vederlag til arbeid og egenkapital, kroner	499 761	628 161	775 302	1 035 798
Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk, kroner	284 674	303 471	317 310	356 738

Flere undersøkelser viser fallende kostnader per båsplass med økende driftsomfang. Avskrivninger per årsku i tabell 8 illustrerer forskjeller i investeringstidspunkt mellom referansebrukene.

Kostnader inkludert verdsetting av familens arbeid til 199 kroner per time og verdsetting av innsatt kapital i jordbruket til 3 prosent rente, er også vist per årsku. Referansebruket med 16 årskyr har da en total kostnad per årsku som er om lag 29 prosent høyere enn referansebruket med 68 årskyr.

3.6 Gjeldsandeler

Jordbrukets andel av gjeldsrenter og kår er beregnet ut fra brukets totale kostnader til gjeldsrenter og kår, etter samme forhold som jordbrukets andel av brukets totale eiendeler. I totale eiendeler inngår eiendeler knyttet til andre næringer enn jordbruk og private eiendeler. En har da regnet eiendeler som gjennomsnittet av inngående balanse og utgående balanse i regnskapsåret. Det er driftsgranskingenes registrerte tall basert på historisk kost som er lagt til grunn både for eiendeler i jordbruket og for eiendeler totalt.

3.7 Leid arbeid / arbeidsgiveravgift

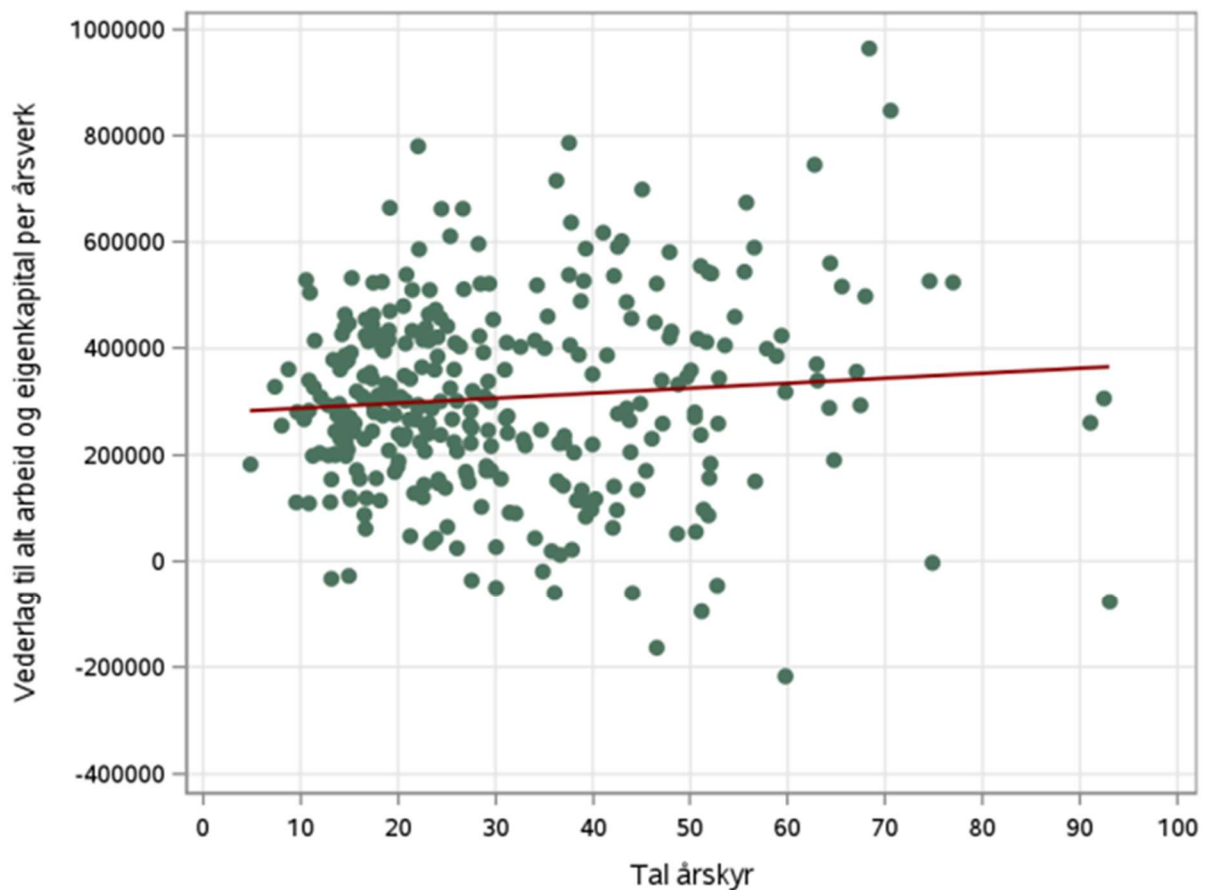
I referansebruksberegningene er sosiale avgifter (arbeidsgiveravgift) en del av posten «leid arbeid». Denne posten er spesifisert under kostnader, men legges til igjen før utregning av resultatmålet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk». Ved vurdering av vederlaget er altså leid arbeid og arbeidsgiveravgift behandlet etter samme prinsipp som i totalkalkylen, slik at det ikke skilles mellom leid arbeid og familiens arbeid ved beregning av inntektsnivået.

4 FRA DRIFTSGRANSKINGSBRUK TIL REFERANSEBRUK

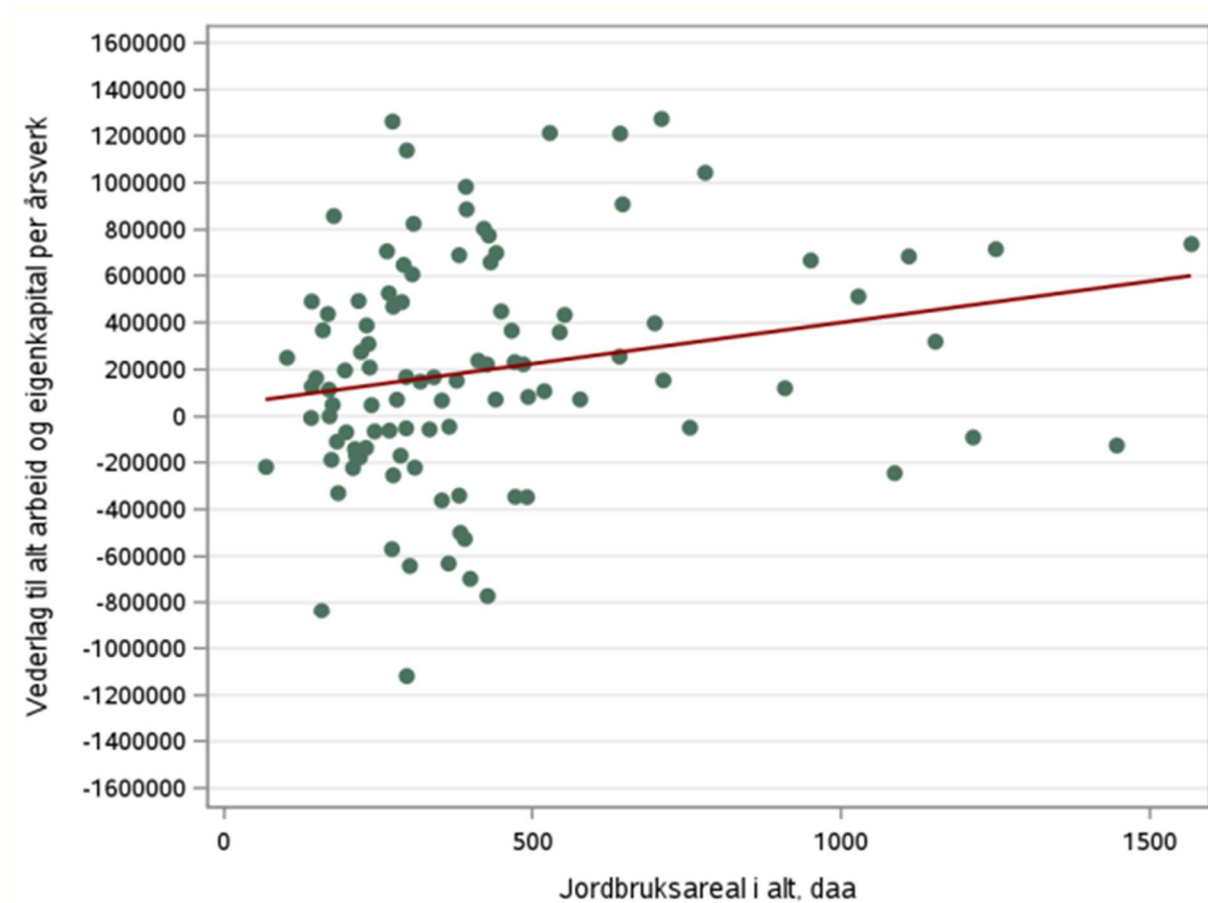
4.1 Generelt

Alle referansebrukene framkommer i utgangspunktet som uveide gjennomsnitt av de driftsgranskingsbrukene som er tatt med i det aktuelle referansebruket. Dette innebærer at det vil være variasjoner i oppnådd resultatmål innenfor de enkelte referansebrukene. Figurene nedenfor illustrerer denne variasjonen for de tre produksjonene melk m/storfeslakt, korn og sau i driftsgranskingene for regnskapsåret 2020, som er det regnskapsmaterialet årets referansebruksberegninger er basert på. Figurene illustrerer dermed variasjonen i oppnådd resultatmål for driftsgranskingsbrukene som i årets beregninger utgjør henholdsvis referansebruk nr. 1, nr. 2 og nr. 3.

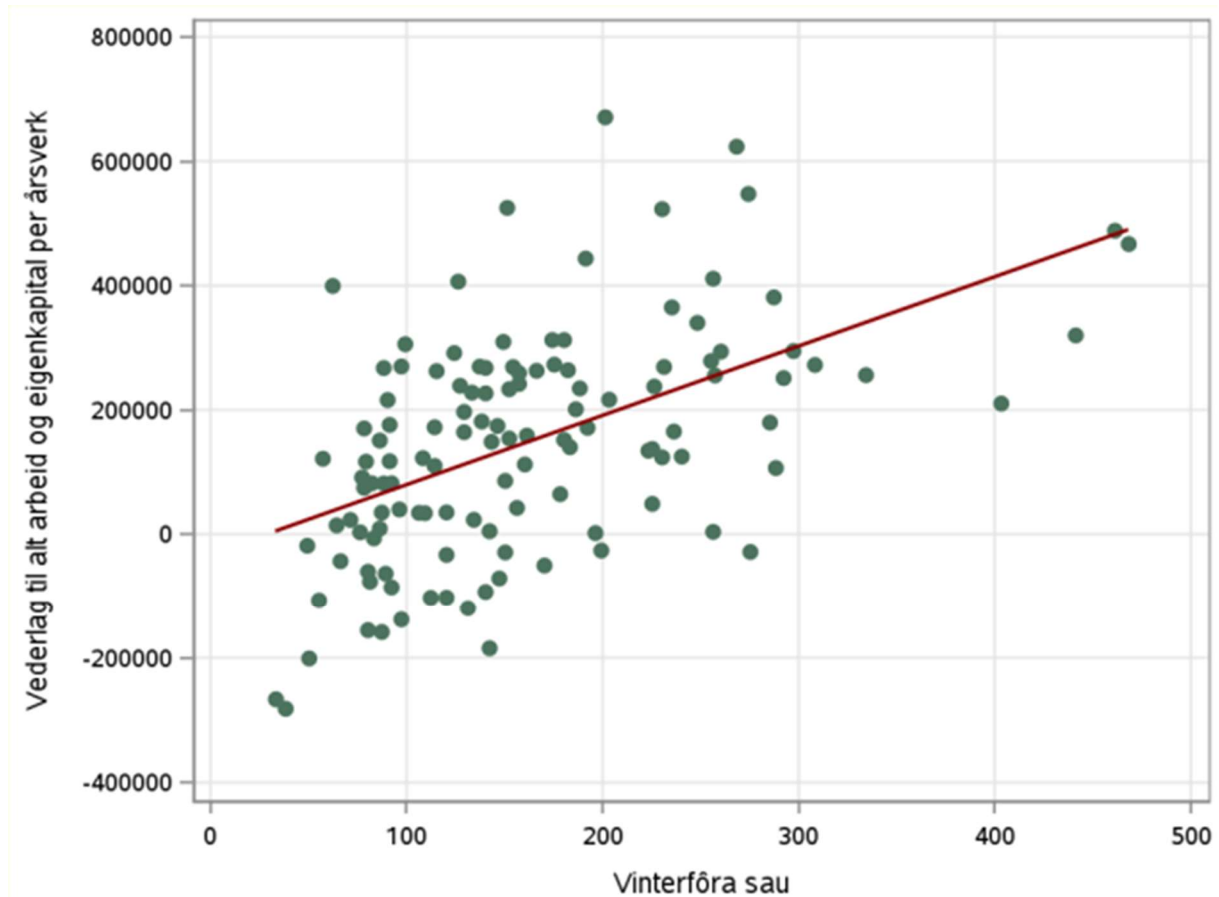
Figurene nedenfor er utarbeidet av NIBIO til presentasjoner av «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk - Rekneskapsresultat 2020», publisert av NIBIO i 2022.

Figur 2 Vederlag til arbeid og egenkapital og antall årskyr for 306 driftsgranskingsbruk med driftsformen «produksjon av kumelk og storfeslakt» i «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk - Rekneskapsresultat 2020», NIBIO 2021

Figur 4 Vederlag til arbeid og egenkapital og antall dekar jordbruksareal for 108 driftsgranskingsbruk med driftsformen «korndyrking» i «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk - Rekneskapsresultat 2020», NIBIO 2021

Figur 3 Vederlag til arbeid og egenkapital og antall vinterføra sauer for 123 driftsgranskingsbruk med driftsformen «sauehold» i «Driftsgranskingar i jord- og skogbruk - Rekneskapsresultat 2020», NIBIO 2021

For å illustrere spredning i resultatet for alle referansebrukene er i tabell 9 og 10 vist gjennomsnittlig vederlag til arbeid og egenkapital for de driftsgranskingsbrukene som har lavere vederlag enn medianen og de som har høyere vederlag enn medianen for hvert referansebruk. Disse gjennomsnittene er regnet før avlingsnormalisering.

Tabell 9. Gjennomsnittlig vederlag til arbeid og egenkapital for bruk med resultat under og over medianverdi. Regnskapsåret 2020, kroner per årsverk.

	Laveste halvdel	Gjennom-snitt	Høyeste halvdel
1 Melk. 31 årskyr, landet	165 101	304 080	447 990
2 Korn. 513 dekar korn, landet	-434 727	287 776	857 308
3 Sau. 170 vinterføra sauer, landet	28 661	171 397	298 207
4 Melkeproduksjon geit. 143 årsgeiter, landet	372 953	440 117	574 336
5 Svin/korn. 53 avlssvin + 383 dekar korn, landet	217 410	473 515	682 755
6 Egg/planteprod. 7128 høner + 349 dekar korn, landet	177 140	718 922	1 130 411
7 Potet/korn. 128 dekar poteter + 307 daa korn, landet	174 950	615 355	1 209 561
8 Ammeku. 32 ammekyr, landet	-10 488	232 835	480 450
9 Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær, landet	157 087	313 944	417 325
10 Grønnsaker. 113 daa grønnsaker + 302 daa korn, landet	75 572	539 337	891 343
11 Fjærfekjøtt/planteprodukter. 119 342 fjørfeslakt, landet	321 586	664 935	1 048 637

Tabell 10. Gjennomsnittlig vederlag til arbeid og egenkapital for bruk med resultat under og over medianverdi. Regnskapsåret 2020, kroner per årsverk.

	Laveste halvdel	Gjennom-snitt	Høyeste halvdel
12 Økologisk melk. 29 årskyr, landet	181 869	316 665	450 535
13 Melk. 16 årskyr, landet	193 766	284 674	396 624
14 Melk. 51 årskyr, landet	144 695	318 567	507 354
15 Melk. 68 årskyr, landet	184 692	354 962	582 965
16 Melk. 39 årskyr, arealsone 1 og 3	158 755	371 194	553 448
17 Melk. 28 årskyr, arealsone 5A	137 618	283 141	440 483
18 Melk. 36 årskyr, arealsone 2	205 890	312 374	457 929
19 Melk. 29 årskyr, arealsone 5B	182 388	288 864	406 891
20 Melk. 38 årskyr, arealsone 4	89 859	259 404	442 918
21 Melk. 29 årskyr, arealsone 6 og 7	199 601	337 479	468 457
22 Korn. 327 dekar korn, Østlandet	-456 105	162 529	814 364
23 Korn. 801 dekar korn, Østlandet	-20 033	404 520	849 773
24 Sau. 156 vinterføra sauer, arealsone 5A og 5B	20 485	148 626	262 287
25 Sau. 194 vinterføra sauer, arealsone 6 og 7	83 161	235 340	361 626
26 Sau. 85 vinterføra sauer, landet	-40 599	69 713	152 613
27 Sau. 295 vinterføra sauer, landet	160 585	266 648	401 689
28 Ammeku. 30 ammekyr, «grasområder» (5A, 5B, 6, 7)	17 399	257 968	506 025
29 Ammeku. 34 ammekyr, «kornområder» (1, 3, 4)	-39 359	217 579	465 159
30 Ammeku. 46 ammekyr, landet	67 716	301 530	559 862

Referansebruksberegningene begrenser seg til jordbruksdelen av driftsgranskingene, det vil si at andre næringer og privatøkonomi ikke er behandlet.

Driftsgranskingene har, med unntak for arbeidstimer, ikke mengdeopplysninger på kostnadssiden. Oppsplittingen er på noen områder også mindre spesifisert enn på 1990-tallet, bl.a. ved at kraftfôr er samlet på en post.

4.2 Arbeidsforbruk

Antall årsverk på hvert referansebruk er beregnet ut fra uveide gjennomsnittlige registrerte arbeidsforbruk på de driftsgranskingsbrukene som inngår. Det regnes 1845 timer i et årsverk.

4.3 Normalisering av avlingsnivået for korn og potet

Avlingsnivået for korn og poteter slår mer direkte ut på inntekten enn det avlingsnivået for førvekstene vanligvis gjør. Korn og poteter vil også normalt være utsatt for større avlingsvariasjon fra år til år enn grovførvekstene. Kornavlingene på referansebrukene er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene. Også potetavlingen på referansebrukene 6 og 7 er normalisert ved å regne et rent aritmetisk gjennomsnitt over de 10 siste årene (9 år for referansebruk 6).

Potetavlingen på referansebruk 10 «Grønnsaker» er normalisert med forholdstallet beregnet for referansebruk 7 «Poteter og korn» fordi referansebruk 10, som var nytt i fjor, ikke har mange nok år med egne registrerte potetavlinger.

Tabell 11. Beregnet normalårsavling for poteter på referansebrukene 6, 7 og 10 i 2020. Kg/daa

Referansebruk	Område	2020
6	Landet	1 955 ¹
7	Landet	2 487
10	Landet	2 281 ²

1) Gjennomsnitt av 9 år

2) Beregnet med forholdstallet fra referansebruk nr. 7, på grunn av for få år med egne registrerte potetavlinger

I tabellen under er de beregnede normalårsavlingene for korn for 2020 stilt opp. Avlingene er ikke normalisert når arealet for det enkelte kornslag er mindre enn 5 dekar, og avlingene er bare normalisert for kornslagene bygg, havre og hvete. Enkelte referansebruk som har litt mer enn 5 dekar ett eller få år i 10-årsperioden 2010-2017 og 2019-2020, er ikke normalisert.

Kornavlingene på referansebruk 12 «Økologisk melk» er ikke normalisert. Dette referansebruket har delvis hatt svært lave beregnede avlingstall flere år i 10-årsperioden og i enkelte år mangler det salgsavling for kornarealer. Årsaken kan i begge tilfeller være at kornavling fra disse arealene er brukt til eget fôr. Det kan bli feil å normalisere opp eller ned solgt kornavling samtidig som referansebruket kan ha brukt en del av avlingen for å redusere kostnadene til innkjøpt fôr.

Kornavlingene på fjorårets nye referansebruk 10 «Grønnsaker» er normalisert med forholdstallene beregnet for referansebruk 2 «Korn», fordi referansebruket ikke har mange nok år med egne registrerte kornavlinger.

Kornavlingene på det nye referansebruk 29 «Ammeku» for «kornområdene» er normalisert med forholdstallene beregnet for referansebruk 22 «Korn», fordi det nye referansebruket ikke har mange nok år med egne registrerte kornavlinger. Tilsvarende er byggavlingen på det nye referansebruk 30 «Ammeku» normalisert med forholdstallet beregnet for referansebruk 8 «Ammeku».

Tabell 12. Beregnet normalårsavling per daa for korn i 2020 på de enkelte referansebruk. Kg korn med 15 prosent vann

Ref. bruk	Bygg 2020	Havre 2020	Hvete 2020
1	339		
2	425	439	485
5	383	421	484
6	408	417	468
7	494	435	518
8	400		
10	481 ¹	402 ¹	602 ¹
11	466	388	434
14	330		
15	459		
16	369	373	370
20	382		
22	433	433	455
23	459	457	505
29	321 ²	321 ²	313 ²
30	409 ³		

1) Beregnet med forholdstallet fra referansebruk nr. 2, på grunn av for få år med egne registrerte kornavlinger

2) Beregnet med forholdstallet fra referansebruk nr. 22, på grunn av for få år med egne registrerte kornavlinger

3) Beregnet med forholdstallet fra referansebruk nr. 8, på grunn av for få år med egne registrerte kornavlinger

4.4 Avlingsnivået for øvrige vekster

For øvrige vekster benyttes de registrerte avlingstallene i driftsgranskingene direkte.

Oljevekster og frukt er vekster med stor avlingsvariasjon mellom år. Det er ikke registrert avling eller pris i driftsgranskingene, og det er dermed ikke noe grunnlag for å normalisere disse avlingene på referansebrukene.

Spesielt for referansebruk 9 «Frukt og bær», der frukt utgjør en vesentlig del av produksjonsinntekten, betyr regnskapsårets avlingsnivå mye.

Fruktavlingene var svært svake i 2020. Etter gode fruktår i 2018 og 2019 var det forventet mindre frukt i 2020. Avlingsnivået ble lavt i 2020 for alle fruktartene. For plommer var det et katastrofeår. Ugunstig klima i blomstring kombinert med to toppår i forkant var medvirkende til lave avlinger. Arealet av plommer har stagnert etter en topp i 2019. Plommer

hadde rekordavlinger i 2019. I 2020 var situasjonen motsatt. Avlingsnivået var en firedel av 2019 og det laveste på flere tiår. Plommeavlingene i 2020 lå på 44 prosent av gjennomsnittet for siste tiåret. Epleavlingene var heller ikke høye og lå på 90 prosent av gjennomsnittet for de siste ti årene. Pæreavlingene var noe høyere, og lå på gjennomsnittsnivået per dekar for de siste ti årene. Totalvolumet er økende av pærer. Avlingene av moreller var også på gjennomsnittsnivået for de siste ti årene. Epleavlingene lå på 809 kg per dekar i snitt. Pæreavlingene lå på 957 kg per dekar, plommer på 94 kg og moreller på 527 kg per dekar (driftsgranskingene).

Framregningen av frukt skjer på grunnlag av verdiposten for sum frukt i normaliserte regnskaper.

4.5 Verdiendring på buskap og varelager

Mengdeendringer på buskap og varelager føres i prinsippet som inntekt, men på grunn av at en holder alle mengder på referansebrukene konstant i framregningsperioden, får en ikke inn mengdeendringer i status. Eventuelle mengdeendringer i basisåret tas derfor ut som salg også i framregningsperioden med samme kvantum som i basisåret.

Det regnes ikke rente på varelager.

5 VOLUMFRAMREGNING PÅ REFERANSEBRUKENE

5.1 Beregningsmetode og forutsetninger

Resultater for referansebrukene er oppgitt for siste regnskapsår i Driftsgranskingene og to framregningsår. Nesten alle resultater er basert på regnskap fra 2020 med prisjusteringer for 2021 og 2022. Bruk i driftsgranskingene har imidlertid også volumutvikling, og for dette er det gjort separate beregninger som tidligere. Mens øvrige resultater er gitt med fast volum og endring i priser, har volumutviklingen faste priser fra 2020 og endring i volum. Siste regnskapsår er sentralt i beregningene, og det kalles her for «basisår».

I 2017 ble det gjort en gjennomgang av metoden for volumframregning. Prinsippene for beregningen av prisfast volumutvikling er likevel uendret. Endringene gjelder i første rekke inflatering til basisår av verdier regnet i løpende priser hentet fra Driftsgranskingene.

For verdier regnet til markedspriser er det benyttet 25 ulike prisindekser for denne inflateringen, og fra alle regnskaper er det plukket ut 25 beløp som inflateres med hver sin indeks. Denne inflateringen kan dermed gjennomføres uavhengig av driftsform. Tidligere ble det benyttet konstruerte indekser med faste vekter som varierte mellom driftsformer. Når det gjelder inntekter fra kornproduksjon forutsettes det som tidligere, at avlingene per dekar vokser i takt med NIBIOs beregninger for normalårsavlinger.

Når det gjelder tilskudd forutsettes det at «faste priser» gjelder tilskuddssatser for basisåret. For pristilskudd forutsettes at relativ volumendring fra regnskapsår til basisår er den samme som for markedsinntektene. Dette gjør det mulig å inflatere pristilskudd ut fra summer av tilskudd og summer av markedsinntekter uten å kjenne satsene.

For direkte tilskudd er heller ikke satsene kjent, men tilskuddssummen er kjent og antall enheter som kvalifiserer for tilskudd er tilnærmet kjent (aktivitetsnivå). Med dette grunnlaget estimeres en modell hvor tilskuddssummene i basisåret forklares av antall enheter og et konstantledd som varierer mellom soner og regioner. Denne modellen gir tilnærmede satser per enhet i basisåret. I sin tur er det da mulig å regne ut tilskudd for regnskapsår regnet i basisårets satser, i det minste på en tilnærmet måte. Det er tatt hensyn til at driftsgranskingene fører direkte tilskudd som inntekt i utbetalingsåret. Grunnlaget for utbetaling finnes derfor i data fra foregående år. Også tidligere ble det gjort beregninger over volumutvikling av direkte tilskudd, men vesentlig mer summarisk.

Det siste bidraget for å kunne finne volumutviklingen for vederlag til arbeid og egenkapital, kommer fra kapitalkostnader, det vil si avskrivninger og renter på lånt kapital. Disse postene ble før 2017 ikke tatt med i volumframregningen, men det er rimelig å vente at kapitalmengden vil kunne øke når brukene øker i størrelse uten tilsvarende økning av arbeidsforbruket. Avskrivningene er regnet fram til basisåret ved hjelp av prisindekser, og gjeldsrenter er regnet fram ved hjelp av nominelle rentesatser. Med denne enkle tilnærmede beregningen kan en i det minste finne konsekvenser av økt mengde realkapital og gjeld.

Beregningene av alle delposter av vederlaget til arbeid og egenkapital regnet i basisårets priser, gir i sin tur grunnlag for å beregne volumutviklingen. Dette er gjort for de driftsformer der en har tilstrekkelig mange observasjoner til å gi pålitelige tall, og også for alle andre driftsformer sett under ett. I år er kravet om at alle bruk som ligger bak beregningen skal ha hatt samme driftsform i siste åtte år fjernet. Nå er det tilstrekkelig at brukene har samme driftsform som i basisåret i til sammen tre foregående år. Eventuelle observasjonsår med andre driftsformer benyttes ikke. Konstantledd som er spesifikke for hvert bruk, sørger for at dette ikke går utover stabiliteten av resultatene. Med dette grepet er det ikke nødvendig å begrense periode-lengden til åtte år. En kan bruke tolv år som for normalårsavlingene. Til sammen gir dette et

bedre beregningsgrunnlag og litt sikrere resultater, både antall observasjoner pr år og antall år er økt.

I tabellen nedenfor er vist antallet bruk det siste året som utgjør grunnlaget for beregningene for de seks driftsformene en har gjort beregningene for. Antall bruk varierer som nevnt nå mellom år.

Tabell 13. Antall bruk med i beregningene siste år i perioden

Driftsform	Referansebruk	2020
Melk og storfeslakt	1	181
Korn	2	50
Sau	3	52
Korn/gris	5	21
Ammeku	8	31
Øvrige produksjoner/kombinasjoner	4, 6, 7, 9, 10, 11	131

Volumframregningene fra regnskapsåret 2020 er i utgangspunktet gjort for referansebruk 1 (melk), 2 (korn), 3 (sau), 5 (korn/gris), 8 (ammeku) og øvrige produksjoner og kombinasjoner. Beregningsresultatene for disse referansebrukene er så brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for de andre referansebrukene med tilsvarende produksjon. Referansebrukene 12–21 regnes forholdsvis ut fra volumframregningene for melk (nr. 1). Referansebrukene 22 og 23 regnes ut fra volumframregningene for korn (nr. 2). Referansebrukene 24–27 regnes ut fra volumframregningene for sau (nr. 3). Referansebruk 28–30 regnes ut fra volumframregningene for ammeku (nr. 8).

5.2 Skift i volumutviklingen

Det kan være et problem at den beskrevne metoden forholdsvis sent fanger opp endringer i volumutviklingen. Å regne trend for en registrert volumutvikling på brukene i perioden 2009–2020 kan gi et dårlig bilde av volumutviklingen i perioden 2020–2022, dersom en får et skifte i produksjonsteknikk eller produksjonstilpasning som gir et brudd i en trend en har hatt noen år.

I årets beregninger er trendframregning av 2020 en utfordring i melkeproduksjonen. Forholdstallet i kvoteordningen ble endret flere ganger i 2020, men endte på 1,05. Forholdstallet var 1,07 i 2021 og er satt ned til 0,99 i 2022. Det betyr at produsentene har anledning til å produsere omtrent 6 prosent mindre melk i 2022 enn i basisåret 2020.

Det er ikke spesielle skift en har tatt hensyn til i årets beregninger.

5.3 Resultat av volumframregningen på referansebrukene

I tabellen nedenfor er resultater for volumframregningene for referansebruk 1, 2, 3, 5, 8 og samlet for øvrige (4, 6, 7, 9, 10 og 11) vist. Utslaget per årsverk per år er vist i kolonnen lengst til høyre.

Tabell 14. Volumendringer, i 2020-priser og 1845 timer per årsverk

		Trend (årlig endring, 2020-priser)							Per årsverk	
		Plante- prod. kr/bruk	Husdyr- prod. kr/bruk	Direkte tilskudd kr/bruk	Kostnader eks. kapital kr/bruk	Avskriv- ninger renter	Gjelds- renter	Arbeids- forbruk timer/bruk	Inntekter minus kostnader kr/bruk	Med eff. av endret arb. forbruk
Melk og										
storfeslakt	1	700	32 400	8 800	33 000	11 800	4 300	8	-7 300	-4 100
Korn	2	5 400	100	1 300	4 300	1 700	600	6	200	-1 000
Sau	3	200	-4 000	3 000	2 900	3 600	-400	-38	-6 900	-2 700
Korn/svin	5	7 100	79 200	2 300	37 000	2 600	-100	-13	49 000	32 700
Ammeku	8	2 500	17 800	5 300	23 700	10 000	2 900	5	-11 000	-9 500
Øvrige		-6 300	45 000	6 900	30 000	11 300	3 000	-22	1 300	9 000

I de to tabellene nedenfor er vist utslag av volumframregningene på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Tallene er regnet om i henholdsvis 2021-priser og 2022-priser.

Tabell 15. Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2020 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kroner per årsverk

			2021	2022
1	Melk. 31 årskyr	Landet	-3 000	-7 900
2	Korn. 513 dekar korn	Landet	-900	-3 700
3	Sau. 170 vinterfôra sauer	Landet	-3 100	-9 800
4	Melkeproduksjon geit. 143 årsgeiter	Landet	6 100	4 500
5	Svin og korn. 53 avlssvin + 383 dekar korn	Landet	36 200	76 400
6	Egg og planteprodukter. 7128 høner + 349 dekar korn	Landet	5 700	6 300
7	Poteter og korn. 128 dekar poteter + 307 dekar korn	Landet	6 700	9 100
8	Ammeku. 32 ammekyr	Landet	-9 200	-21 100
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	4 300	8 000
10	Grønnsaker. 113 dekar grønnsaker + 302 dekar korn	Landet	4 200	7 000
11	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 119 342 fjørfeslakt	Landet	8 900	4 700

Tabell 16. Utslag av volumframregninger fra regnskapsåret 2020 på vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebruk. Kroner per årsverk

		2021	2022
12	Økologisk melk. 29 årskyr	Landet	-3 100 -8 200
13	Melk. 16 årskyr	Landet	-2 800 -7 400
14	Melk. 51 årskyr	Landet	-3 100 -8 200
15	Melk. 68 årskyr	Landet	-3 500 -9 300
16	Melk. 39 årskyr	Arealzone 1 og 3	-3 500 -9 200
17	Melk. 28 årskyr	Arealzone 5A	-2 800 -7 400
18	Melk. 36 årskyr	Arealzone 2	-3 100 -8 100
19	Melk. 29 årskyr	Arealzone 5B	-2 900 -7 500
20	Melk. 38 årskyr	Arealzone 4	-2 600 -6 800
21	Melk. 29 årskyr	Arealzone 6 og 7	-3 300 -8 800
22	Korn. 327 dekar korn	Østlandet	-400 -1 500
23	Korn. 801 dekar korn	Østlandet	-1 500 -6 300
24	Sau. 156 vinterfôra sauer	Arealzone 5A og 5B	-2 700 -8 500
25	Sau. 194 vinterfôra sauer	Arealzone 6 og 7	-4 300 -13 500
26	Sau. 85 vinterfôra sauer	Landet	-1 300 -4 000
27	Sau. 295 vinterfôra sauer	Landet	-4 900 -15 300
28	Ammeku. 30 ammekyr	«Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	-10 200 -23 400
29	Ammeku. 34 ammekyr	«Kornområder» (1, 3 og 4)	-8 300 -19 000
30	Ammeku. 46 ammekyr	Landet	-12 000 -27 400

Beregningsresultatet for referansebruk 2 er brukt forholdsvis, etter vederlag per årsverk, for referansebruk 22 og 23. Årsaken til sterkere negativ volumframregning per årsverk for referansebruk 23 sammenlignet med 22 er at vederlaget for disse to uten inntektsverdi av jordbruksfradraget er henholdsvis 340 500 kroner per årsverk og 78 100 kroner per årsverk.

6 PRISER PÅ ENKELTE POSTER PÅ REFERANSEBRUKENE

6.1 Korn

Registrert oppnådd pris på det enkelte referansebruk ligger til grunn.

Prisene for korn og oljefrø til modning regnes fram med de absolutte prisendringene i normaliserte regnskaper. I enkelte år blir det gjennomført pristrekk for korn på grunn av overproduksjon. Å framregne på grunnlag av totalkalkylen vil kunne gi feil inntektsutvikling på referansebrukene når kornavlingene samtidig skal normaliseres.

Korn- og oljefrøprisene i det normaliserte regnskapsåret 2020 er lik den beregnede budsjettprisen for 2021 før avtale. Denne er igjen lik avtalt basispris for kornåret 2020/2021. Eventuelle pristrekk for overproduksjon blir holdt utenfor. På samme måte blir korn- og oljefrøprisene i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2021 lik budsjettprisen for 2022 før avtale. For det normaliserte budsjettåret 2022 blir det i forhandlingsmaterialet brukt like korn- og oljefrøpriser som i det normaliserte foreløpige regnskapsåret 2021.

6.2 Poteter

Det er brukt registrert pris for poteter i regnskapsåret på alle referansebrukene. Potetprisen er regnet fram med den absolutte prisendringen for «Sum poteter» i normaliserte regnskaper.

Det er grunn til å tro at de oppnådde prisene det enkelte år i en viss grad vil variere med totalavlingen for landet. Totalavlingen er videre et produkt av både areal og avlingsnivå. Potetprisene her i landet kan også delvis være avhengig av potethøsten i andre land i det enkelte år. Det er derfor ikke opplagt at en potetpris regnet fram på grunnlag av oppnådde priser tidligere år, vil gi en riktig normalpris for regnskapsåret. En vurdering i 2001 av ulike sammenhenger der priser, avlingsnivå og totalavlinger for poteter fra driftsgranskingene, totalkalkylens ordinære og normaliserte regnskaper ble satt opp, viste ingen entydige sammenhenger mellom priser og avlingstall eller totalproduksjon. Prisnivået i driftsgranskingene viste relativt godt samsvar med prisnivået for posten «Sum poteter» i totalkalkylens ordinære og normaliserte regnskaper.

6.3 Melkeprisen

Melkeprisen i 2020 framkommer som gjennomsnittlige registrerte priser på de driftsgranskingsbrukene som inngår i referansebruket. Prisene er uten pristilskudd, dvs. at grunntilskudd og distriktstilskudd er skilt ut.

Framregningen fra 2020 blir gjort på grunnlag av utviklingen i totalkalkylens melkepris. I totalkalkylen føres etterbetalingen på det året den er opptjent. Det betyr at etterbetalinger som ble utbetalt til melkeprodusentene for eksempel i 2021, i totalkalkylen er ført som etterbetaling i 2020 (opptjeningsåret). Det ble fra og med beregningene i 2011 vedtatt å korrigere for denne ulike periodiseringen av etterbetalingene ved framregningen av melkeprisen i referansebruksberegningene.

Tabellen nedenfor viser melkeprisen og den ulike periodiseringen av etterbetalingene i de to beregningssystemene for årene 2016-2022. For 2022 er melkeprisen på referansebruket 30 øre høyere enn i Totalkalkylen, hovedsakelig på grunn av ulik periodisering av etterbetalinger.

Tabell 17. Melkepris og periodisering av etterbetaling. Kroner per liter

	2016	2017	2018 ¹	2019	2020	2021	2022
Melkepris i totalkalkylen	5,65	5,59	5,71	5,45	5,69	6,20	5,81
Herav etterbetaling	0,66	0,57	0,57	0,43	0,76	0,98	0,62
Melkepris referansebruk 1	5,51	5,64	5,65 ¹	5,53	5,30	5,92	6,11
Herav etterbetaling	0,59	0,66	0,57	0,57	0,43	0,76	0,98

1) Det ble ikke gjort ordinære referansebruksberegninger i 2020 med 2018 som basisår. Melkeprisen her i tabellen er derfor oppnådd gjennomsnittspris for alle melkebrukene i driftsgranskingene for regnskapsåret 2018. Denne vil normalt være lik melkeprisen på referansebruk nr. 1 med tilsvarende basisår.

Tabellene under viser framregningen av melkeprisen på referansebruk nr. 1 i årets beregninger.

Tabell 18. Melkeprisen på referansebruk 1 i 2020 og 2021. Kroner per liter

	2020	Utvikling fra 2020 til 2021	2021
Melkepris referansebruk 1	5,30		
+ endring melkepris, totalkalkylen		+ (+ 0,51)	
– endring i etterbetaling, totalkalkylen		– (+ 0,22)	
+ endring i etterbetaling, driftsgranskingene		+ (+ 0,33)	
= korrigert utvikling fra 2020 til 2021		= (+ 0,62)	
Melkepris referansebruk 1			5,92

Tabell 19. Melkeprisen på referansebruk 1 i 2021 og 2022. Kroner per liter

	2021	Utvikling fra 2021 til 2022	2022
Melkepris referansebruk 1	5,92		
+ endring melkepris, totalkalkylen		+ (– 0,39)	
– endring i etterbetaling, totalkalkylen		– (– 0,36)	
+ endring i etterbetaling, driftsgranskingene		+ (+ 0,22)	
= korrigert utvikling fra 2021 til 2022		= (+ 0,19)	
Melkepris referansebruk 1			6,11

Pristillegget til produsent for økologisk produsert melk var på 75 øre per liter i hele 2020. Dette pristillegget ble økt til 85 øre per liter fra 1. juli 2021. Pristillegget er 85 øre per liter i 2022.

6.4 Kjøtt

For kjøtt regner en med de samme endringer i prisene i absolutte tall som beregnet i totalkalkylen. Prisene i driftsgranskingene er eksklusive grunntilskudd og distriktstilskudd.

Livdyrprisene regnes fram med samme prosentvise endring som i kjøttprisen for vedkommende dyreslag (voksne dyr).

6.5 Ull

En regner med samme endringer i ullprisen på referansebrukene som i totalkalkylen.

6.6 Annet

På samme måte som i totalkalkylen, er det i framregningen brukt KPI fra SSB på 3,5 prosent fra 2020 til 2021 og et anslag for KPI fra SSB på 3,3 prosent fra 2021 til 2022. I relative tall blir dette:

$$2020 = 100,0 \quad 2021 = 103,5 \quad 2022 = 106,9$$

Strømprisen i 2020 og tidligere år var relativt lik i hele landet. I 2021 og 2022 har det vært store forskjeller mellom Sør-Norge og Nord-Norge. For å markere denne forskjellen er kostnadsposten «Elektrisk kraft» framregnet spesielt for referansebrukene der enten alle deltakerbrukene har «lav strømpris» eller alle har «høy strømpris». Lav strømpris gjelder strømprisområdene No3 Midt-Norge og No4 Nord-Norge. Dette gjelder referansebrukene nr. 20, 21 og 25. Høy strømpris gjelder strømprisområdene No1 Øst-Norge, No2 Sør-Vest-Norge og No5 Vest-Norge. Dette gjelder referansebrukene nr. 16, 18, 22 og 23. Øvrige referansebruk er framregnet med strømprisutviklingen i Totalkalkylen som tidligere år. Framregningsfaktorene går fra av kapittel 8.1.

For referansebruk 11 med fjørfekjøtt brukes det mye gass til oppvarming. Dette er i hovedsak ført på kostnadsposten «Andre forbruksartikler» som normalt framregnes med konsumprisindeksen. I årets beregning er 50 prosent av denne kostnadsposten på referansebruk 11 framregnet med prisutviklingen for «Gass i veksthus».

7 TILSKUDD

Alle utbetalte produksjonstilskudd, pristilskudd og refusjonsbeløp inngår med faktisk registrerte regnskapstall på referansebrukene i basisåret. Utviklingen i vedtatte eller eventuelt utbetalte tilskudds- og refusjonssatser blir brukt for å regne fram de tilsvarende ordningene på referansebrukene til framregningsårene. Nedenfor er det tatt med en kort kommentar og satser for de viktigste av ordningene som inngår i referansebruksberegningene.

7.1 Pristilskudd

7.1.1 Grunntilskudd

I beregningene har en lagt til grunn de vedtatte satsendringene for grunntilskudd kjøtt. De vedtatte gjennomsnittlige satsene er vist i tabellen nedenfor. For geitemelk utbetales vedtatte satser vist i tabellen.

Tabell 20. Satser for grunntilskudd melk og kjøtt. Øre per liter og øre per kg

	2020	2021	2022
Geitemelk	336,00	336,00	346,00
Saueskjøtt	381,00	381,00	381,00
Geitekjøtt	515,00	515,00	515,00

7.1.2 Distriktstilskudd melk

Distriktstilskudd for melk varierer med referansebrukenes geografiske plassering. Satsene er som vist i tabellen nedenfor.

Tabell 21. Satser for distriktstilskudd. Øre per liter

Sone	2020	2021	2022
A ¹	0	0	0
B	12	12	12
C	37	37	37
D	57	57	57
E	64	64	64
F	73	73	73
G	101	101	101
H	122	122	122
I	180	180	180
J	189	189	189

1) Omfatter landet utenom sonene B-J

7.1.3 Distriktstilskudd kjøtt og egg

Satsene er vist i tabellene nedenfor.

Tabell 22. Satser for distriktstilskudd kjøtt av storfe og geit. Øre per kg

Sone	2020	2021	2022
1	0	0	0
2	525	525	525
3	805	805	805
4	1 180	1 180	1 180
5	1 240	1 240	1 240

Tabell 23. Satser for distriktstilskudd kjøtt av sau. Øre per kg

Sone	2020	2021	2022
1	0	0	0
2	525	525	525
3	805	805	805
4	1 390	1 390	1 390
5	1 440	1 440	1 440

Tabell 24. Satser for distriktstilskudd kjøtt av gris. Øre per kg

Sone	2020	2021	2022
1	0	0	0
2	0	0	0
3	0	0	0
4 (unntatt sone 4 i Troms i 2022)	510	510	510
4 i Troms			600
5	540	540	600
Agder, Vestland, Møre og Romsdal	110	110	110

Det blir dessuten gitt distriktstilskudd for egg i Nord-Norge, Trøndelag og på Vestlandet med unntak av Rogaland. Ved jordbruksoppgjøret i 2015 ble satsene for Vestlandet og Nord-Norge beholdt uendret på henholdsvis 45 øre og 120 øre per kg mens distriktstilskudd til egg i Trøndelag ble avviklet. Ved jordbruksoppgjøret i 2016 ble satsen for Vestlandet redusert med 20 øre til 25 øre per kg og satsen for Nord-Norge redusert med 45 øre til 75 øre per kg. Ved jordbruksoppgjørene i 2017-2021 er begge satsene beholdt uendret. Satsen er lik i alle soner innenfor det enkelte distrikt.

7.1.4 Kvalitetstilskudd storfekjøtt

Ved jordbruksoppgjøret i 2013 ble det etablert et nytt kvalitetstilskudd for alt storfeslakt med kvalitet O og bedre, med unntak av slaktekategorien «Ku». Det nye tilskuddet blir utbetalt til produsent via slakteriene for slakt levert fra og med januar 2014. Ved jordbruksoppgjøret i 2016

ble tilskuddssatsen for kvalitet O redusert med 1,0 kr per kg samtidig som satsen for kvalitet O+ og bedre ble økt med 3,0 kr per kg. Ved jordbruksoppgjøret i 2017 ble tilskuddssatsen for kvalitet O redusert med 50 øre per kg og satsen for kvalitet O+ og bedre ble økt med 50 øre per kg. Samtidig ble det, i tillegg til gjeldende krav om kvalitetsklasse for kjøttfylde, innført et kvalitetskrav om fettklasse 4- eller lavere for slakt levert fra og med 1. januar 2018. Ved jordbruksoppgjøret i 2018 ble tilskuddssatsene beholdt uendret samtidig som slaktekategorien «Okse» ble fjernet fra tilskuddsgrunnlaget av hensyn til WTO-forpliktelsene for utforming av blå støtte.

Tabell 25. Satser for kvalitetstilskudd storfekjøtt. Kroner per kg

	2020	2021	2022
Storfeslakt ¹ , kvalitet O+ og bedre og fettgruppe 4- eller lavere	7,50	7,50	7,50
Storfeslakt ¹ , kvalitet O og fettgruppe 4- eller lavere	2,50	2,50	2,50

1) Med unntak av slaktekategoriene «Okse» og «Ku» utenom «Ung ku»

7.1.5 Tilskudd for lammeslakt og kjeslakt

Tilskudd for lammeslakt ble etablert for slakt av kvalitet O eller bedre. Tilskuddet ble tidligere utbetalt som et produksjonstilskudd etter søknad, med grunnlag i antall dyr solgt til slakteri foregående år. Ved jordbruksoppgjøret i 2015 ble tilskudd til lammeslakt endret fra å være et produksjonstilskudd til å bli utbetalt til produsent med slakteoppgjøret via godkjent slakteri. I omleggingsåret 2016 ble lammeslaktstilskuddet utbetalt med halv sats som et produksjonstilskudd med grunnlag i antall lam levert til slakt i kalenderåret 2015, og halv sats via slakteri til produsent for lam levert til slakt i kalenderåret 2016. I 2017 ble hele tilskuddssatsen utbetalt til produsent med slakteoppgjøret via godkjent slakteri. Omleggingen av tilskuddsforvaltningen omfattet også tilskuddet til kjeslakt og tillegget for økologiske lammeslakt. Ved jordbruksoppgjøret i 2017 ble kravet om kvalitetsklasse for kjøttfylde hevet til O+ for lammeslakt levert fra og med 1. juli 2017. Ved jordbruksoppgjøret i 2018 ble tilskuddssatsen for lammeslakt redusert med 50 kr per slakt.

Tabell 26. Satser, tilskudd for lammeslakt og kjeslakt. Kroner per slakt

	2020	2021	2022
Lammeslakt, kvalitet O+ og bedre	450	450	450
Tillegg økologisk lammeslakt, kvalitet O+ og bedre	40	40	40
Kjeslakt med slaktevekt over 3,5 kg	300	300	300

7.2 Driftstilskudd per foretak

Driftstilskuddet gis til foretak med ku- eller geitemelkproduksjon og til foretak med spesialisert kjøttfeproduksjon. Foretak med kumelkproduksjon og ammekyr (av minst 50 prosent kjøttferase) i spesialisert kjøttfeproduksjon, skal kunne motta driftstilskudd for begge produksjoner.

Tabell 27. Driftstilskudd per foretak. Kroner per foretak per år og kroner per dyr per år

	2020	2021	2022
<i>Kumelk, 5 kyr eller flere, kroner per foretak</i>			
Arealzone 2	149 550	154 550	164 550
Arealzone 1, 3 og 4	153 550	158 550	168 550
Arealzone 5	175 550	181 300	195 300
Arealzone 6 og 7	183 550	189 550	203 550
<i>Geitemelk, 27 geiter eller flere, kroner per foretak</i>	183 350	189 310	189 310
<i>Kumelk, færre enn 5 kyr, kroner per melkeku</i>			
Arealzone 2	29 910	30 910	32 910
Arealzone 1, 3 og 4	30 710	31 710	33 710
Arealzone 5	35 110	36 260	39 060
Arealzone 6 og 7	36 710	37 910	40 710
<i>Geitemelk, færre enn 27 geiter, kroner per geit</i>	6 791	7 011	7 011
<i>Spesialisert kjøttfeproduksjon</i>			
40 ammekyr eller flere, kr per foretak, arealzone 1-4	132 280	136 560	146 560
40 ammekyr eller flere, kr per foretak, arealzone 5-7	173 920	179 520	193 520
6-39 ammekyr, kroner per ammeku ¹ , arealzone 1-4	3 307	3 414	3 664
6-39 ammekyr, kroner per ammeku ¹ , arealzone 5-7	4 348	4 488	4 838

1) Regnet fra første ammeku

7.3 Tilskudd til små og mellomstore melkebruk

Ved jordbruksoppgjøret i 2018 ble det innført et eget husdyrtilskudd for små og mellomstore melkebruk. Foretaket må ha seks melkekyr for å være tilskuddsberettiget. Fra og med seks melkekyr ble det i 2019 gitt et tilskudd på 1 400 kroner per melkeku (regnet fra første melkeku) opp til og med 23 melkekyr. Maksimalt tilskudd i 2019 ble da 32 200 kroner per foretak. Deretter (for melkebruk med flere enn 23 melkekyr) ble beregnet tilskudd i 2019 redusert med 1 150 kroner per melkeku slik at tilskuddet ble null for foretak med 51 eller flere melkekyr. Tabellen nedenfor viser de tilsvarende satsene for 2020-2022.

Tabell 28. Tilskudd til foretak med 6 – 50 melkekyr. Kroner per ku per år

Antall melkekyr	2020	2021	2022
1 – 23	1 650	1 650	1 650
24 – 50	– 1 355	– 1 355	– 1 355

7.4 Tilskudd til husdyr

Tilskudd til husdyr blir avgrenset til et maksimalt beløp per foretak. For husdyrtilskudd, inklusive tilskudd til små og mellomstore melkebruk, var maksimalbeløpet 530 000 kroner per foretak for utbetalingene i 2020, 2021 og 2022. Fra og med 2014 ble tilskudd til lamme- og kjeslakt skilt ut som en egen produksjonstilskuddsordning som ikke lenger skal omfattes av maksimalbeløpsavgrensingen for tilskudd til husdyr.

Tilskudd til husdyr ble til og med i 2017 utbetalt to ganger i året etter søknad 20.01. og 20.08. Ved søknad 20.08. kom utbetalingene først i februar neste år. Tilskudd til husdyr etter jordbruksoppgjøret 2016/2017 ble derfor først utbetalt i 2017 når det gjaldt tilskuddet fra 01.07.2016, mens endringene i tilskudd til husdyr med virkning for tellingen per 31.12.2016 ble tatt med i tilskuddet for andre halvår 2017.

Fra mai 2017 trådte et nytt produksjonstilskuddssystem i kraft. I det nye produksjonstilskuddssystemet er det to søknadsfrister og to telledatoer per år. Søknadsfristene er 15. mars (med telledato 1. mars) og 15. oktober (med telledato 1. oktober), med unntak av i overgangsåret 2017. I overgangsåret 2017 var første søknadsfrist 15. mai, med telledato 1. mai, og andre søknadsfrist 29. oktober, med telledato 1. oktober. I det nye produksjonstilskuddssystemet vil det bare være én utbetaling i året, i februar året etter de to søknadsomgangene. Første utbetaling etter det nye produksjonstilskuddssystemet var i februar 2018.

I tabellen under er det oppgitt utbetalte satser for årene 2020-2022.

Tabell 29. Tilskudd til husdyr 2020, 2021 og 2022¹

Dyreslag	Intervall	Sats, kroner per dyr per år		
		2020	2021	2022 ¹
Melkeku	1 – 14	4 608	4 888	5 328
	15 – 30	3 002	3 282	3 722
	31 – 50	1 540	1 820	2 260
	>50	770	1 050	1 490
Storfe	Alle dyr	770	770	798
Melkegeit	1 – 125	1 652	1 652	1 702
	>125	638	638	688
Ammeku	1 – 50	4 180	4 180	4 290
	>50	770	770	880
Sau ² og ammegeit, født året før eller tidligere	1 – 150	883	883	985
	>150	194	194	209
Avlsgris Sør-Norge ³	1 – 35	498	498	498
Avlsgris Jæren	1 – 35	350	350	350
Avlsgris Nord-Norge	1 – 35	776	776	776
Slaktegris ³	1 – 1400 ⁴	14	14	14
Slaktegris Jæren	1 – 1400 ⁴	10	10	10
Verpehøner Sør-Norge	1 – 1000	10	11	11
Verpehøner Nord-Norge	1 – 1000	24	25	25
Verpehøner, alle fylker	1001 – 5000	10	11	7
Verpehøner, alle fylker	5001 – 7500			7

1) Satsene for 2022 inkluderer resultatet av tilleggsforhandlingene i slutten av oktober 2021

2) Sau uavhengig av driftsform (inklusive også utegangersau)

3) Unntatt Jæren

4) Dyretallet overstiger begrensninger i WTO-avtalen (blå boks). Tilskuddsberettiget dyretall utgjør 94,66 prosent i intervallet i 2020

Satsene for tilskudd til økologisk husdyrproduksjon er vist i tabellen nedenfor, med utbetalte satser for de to regnskapsårene og vedtatte satser for budsjettåret. Satsene blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for tilskudd til husdyr som er oppgitt i tabell 29 over.

**Tabell 30. Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon 2020, 2021 og 2022.
Kroner per dyr per år**

	2020	2021	2022
Dyreslag			
Melkeku	3 400	3 500	3 600
Ammeku	2 300	2 400	2 500
Andre storfe	700	730	730
Sau og melkesau	447	462	500
Melkegeit	300	315	353
Ammegeit	250	265	265
Avlsgris	502	517	517
Slaktegris	300	315	315

7.5 Refusjon av avløserutgifter ved ferie og fritid

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra driftsgranskingsbrukene direkte i referansebruks-systemet. Ordningen har vært dyretallsbasert siden 01.01.1996.

Ved jordbruksoppgjøret i 2014 ble det maksimale utbetalingsbeløpet hevet til 73 500 kroner per foretak og satsene per dyr økt med 2,1 prosent. For melkeku og melkegeit/melkesau ble det imidlertid samtidig gjort en justering av satsene slik at strukturdifferensieringen ble fjernet. Dette resulterte i en reduksjon av satsen for de første 8 melkekyrne og de første 40 melkegeitene/melkesauene per foretak. Ved oppgjøret i 2014 ble dessuten utegangersau tatt inn i refusjonsordningen og likestilt med sau i tradisjonell drift.

Ved jordbruksoppgjøret i 2019 ble maksimalbeløpet hevet til 83 400 kroner per foretak, ved jordbruksoppgjøret i 2020 til 85 800 kroner og ved jordbruksoppgjøret i 2021 til 87 800 kroner per foretak.

7.6 Refusjon av avløserutgifter ved sykdom m.v.

En bruker det registrerte refusjonsbeløpet fra driftsgranskingsbrukene direkte i referansebrukssystemet. Maksimalt refusjonsbeløp per dag fastsettes for husdyrbrukere ut fra beregnet maksimalt refusjonsbeløp i ordningen med refusjon av avløserutgifter for ferie og fritid. Ved jordbruksoppgjøret i 2018 ble maksimalt tilskudd per dag per foretak hevet fra 1 555 til 1 670 kroner. Ved jordbruksoppgjørene i 2019, 2020 og 2021 ble det maksimale tilskuddet per dag per foretak på 1 670 kroner videreført uendret.

7.7 Areal - og kulturlandskapstilskudd

Satser for 2020, 2021 og 2022 er vist i tabellene nedenfor:

Tabell 31. Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2020. Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5A	5B	6	7
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	166							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	Alt areal ¹	0	85	105	273	318	318	364	
Korn	Alt areal	208	273	313	267				
Potet	Alt areal	178						930	
Grønnsaker	Alt areal	750						1 750	
Frukt	Alt areal	1 200				1 950			
Bær	Alt areal	1 300				1 750			
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	375							
Poteter	Alt areal	800							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 650							
Grønngjødsling	Alt areal	500							
Annet økologisk areal	Alt areal ¹	25							

1) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

Tabell 32. Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2021. Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5A	5B	6	7
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	162							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	Alt areal ¹	0	85	105	273	318	318	364	
Korn	Alt areal	217	282	322	276				
Potet	Alt areal	363						1 115	
Grønnsaker	Alt areal	750						1 750	
Frukt	Alt areal	1 200				1 950			
Bær	Alt areal	1 300				1 750			
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	382							
Poteter	Alt areal	800							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 650							
Grønngjødsling	Alt areal	500							
Annet økologisk areal	Alt areal ¹	25							

1) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

Tabell 33. Satser for areal- og kulturlandskapstilskudd, alle vekstgrupper, 2022¹. Kroner per dekar

Vekst	Intervall	Sone							
		1	2	3	4	5A	5B	6	7
Kulturlandskapstilskudd:									
Alle vekster	Alt areal	215							
Arealtilskudd:									
Grovfôr	Alt areal ²	0	95	115	285	330	330	376	
Korn	Alt areal	249	322	362	316				
Potet	Alt areal	513						1 265	
Grønnsaker	Alt areal	950						1 950	
Frukt	Alt areal	1 300				2 050			
Bær	Alt areal	1 400				1 850			
Økologisk arealtilskudd:									
Korn til modning	Alt areal	400							
Poteter	Alt areal	800							
Grønnsaker, frukt, bær	Alt areal	1 650							
Grønngjødsling	Alt areal	500							
Annet økologisk areal	Alt areal ²	25							

1) Satsene for 2022 inkluderer resultatet av tilleggsforhandlingene i slutten av oktober 2021

2) Eventuelt areal av innmarksbeite normeres med faktor 0,6

Satsene for økologisk arealtilskudd til korn til modning, poteter, grønnsaker, frukt og bær og til annet økologisk areal i tabellene over, blir utbetalt i tillegg til de ordinære satsene for areal- og kulturlandskapstilskudd som er oppgitt i tabellene.

7.8 Tilskudd til dyr på beite

Tilskudd til dyr på utmarksbeite (utmarksbeitetilskudd) gis til dyr som i løpet av beitesesongen går minst 5 uker på utmarksbeite og som da har hoveddelen av det daglige grovfôrinntaket fra beiting av utmark.

Tilskudd til dyr på beite (beitetilskudd) omfatter alle beitedyr som i løpet av beitesesongen går minst 12 eller 16 uker på beite. Kravet til antall uker er avhengig av i hvilken arealsone søkeren har driftssenter. Dette beitetilskuddet kan gis for beiting både på utmarksbeite, innmarksbeite, overflatedyrket og fulldyrket jord.

Det er mulig å oppnå begge disse to beitetilskuddene for samme dyr dersom total beitetid tilfredsstiller minimumskravene til antall uker på beite.

**Tabell 34. Satser for tilskudd til dyr på beite for 2020, 2021 og 2022.
Kroner per dyr per år**

Dyreslag	Intervall	AK-sone	Minimum antall uker på beite	2020	2021	2022
Utmarksbeitetilskudd:						
Kyr, storfe, hester	Alle dyr	Alle	5	792	817	822
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	Alle	5	205	230	235
Beitetilskudd:						
Kyr, storfe, hest og hjort	Alle dyr	1-4	16	420	420	445
Kyr, storfe, hest og hjort	Alle dyr	5-7	12	420	420	445
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	1-4	16	50	50	50
Sauer, lam, geiter og kje	Alle dyr	5-7	12	50	50	50

7.9 Bunnfradrag

Det blir beregnet areal- og kulturlandskapstilskudd for alt areal og dyretilskudd fra første dyreenhet. For alle brukere skal imidlertid samlet produksjonstilskudd avgrenses (reduseres) med et bunnfradrag. Dette generelle bunnfradraget er 6 000 kroner per foretak per år i alle de tre beregningsårene 2020, 2021 og 2022.

8 FRAMREGNINGSGRUNNLAG

8.1 Oversikt

Framregningsgrunnlaget for de aller fleste inntekts- og kostnadspostene er mest mulig tilsvarende poster i totalkalkylen. Det er noen få unntak. Korn og poteter regnes fram med normaliserte regnskaper. Fukt og bær regnes fram med verdiutviklingen i normaliserte regnskaper. Avskrivningene regnes fram med årgangsindekser. Hva årgangsindekser er blir forklart i neste avsnitt. Leid arbeid er ikke en egen post i totalkalkylen fordi «vederlag til arbeid og egenkapital» skal gi avkastning til alt arbeid. Leid arbeid blir framregnet med lønnsutviklingen for jordbruksarbeider med minimum 4 års praksis og anslag til budsjettåret fra Statistisk sentralbyrå. Det er laget en sideberegning for framregning av tilskuddene. Vi kommer nærmere inn på framregningsgrunnlaget nedenfor. Tilskuddene vil kunne ha ulik framregning mellom referansebrukene, og derfor er tilskuddspostene ikke tatt med i tabellen nedenfor. I stedet vises til kapittel 7.

I tabellen nedenfor er framregningsgrunnlaget vist i to kolonner. Kolonnene viser utslaget fra 2020 til 2021 og fra 2021 til 2022. Stjerne er brukt der framregningen er basert på normaliserte regnskaper. En S er angitt der en i referansebruksberegningene har gjort egne sideberegninger. Sideberegningene er nærmere beskrevet i underkapitlene 8.2–8.4.

Tabell 35. Framregningssatser fra 2020 til 2021 og fra 2021 til 2022

	Endring i totalkalkylen fra 2020 – 2021 (*=normaliserte regnskaper) % = av året før S = sideberegning i %	Endring i totalkalkylen fra 2021 – 2022 (*=normaliserte regnskaper) % = av året før S = sideberegning i %
INNTEKTER		
Bygg	+ 9 øre/kg *	+ 0 øre/kg *
Havre	+ 9 øre/kg *	+ 0 øre/kg *
Hvete	+ 10 øre/kg *	+ 0 øre/kg *
Annet korn	102,6 % *	99,9 % *
Erter	106,3 %	100,0 %
Oljefrø	107,4 % *	100,0 % *
Poteter	+ 20 øre/kg *	+ 6 øre/kg *
Grovfôr	102,2 %	115,5 %
Grasfrø	115,3 %	92,7 %
Fukt og bær	105,5 % *	102,5 % *
Grønnsaker	111,1 %	94,7 %
Sum planteprodukter		

Storfe, melk	+ 62 øre/liter	+ 19 øre/liter
Storfe, økologisk melk	+ 67 øre/liter	+ 24 øre/liter
Storfe, livdyr	108,0 %	108,3 %
Kuslakt	+ 414 øre/kg	+ 463 øre/kg
Annet storfeslakt	+ 414 øre/kg	+ 463 øre/kg
Økologisk storfeslakt	+ 414 øre/kg	+ 463 øre/kg
Geit, melk	+ 62 øre/liter	+ 19 øre/liter
Geit, livdyr og slakt	108,6 %	109,7 %
Slaktegris	+ 250 øre/kg	+ 304 øre/kg
Purker og råner, livdyr og slakt	109,2 %	110,3 %
Smågris	109,2 %	110,3 %
Sau, livdyr og slakt	108,6 %	109,4 %
Sau, ull	– 217 øre/kg	+ 12 øre/kg
Fjørfe, egg	+ 78 øre/kg	+ 136 øre/kg
Fjorfekjøtt	104,4 %	101,9 %
Andre inntekter husdyrhold	108,6 %	109,7 %
Sum husdyrprodukter		
Leieinntekter (maskindel)	103,5 %	103,3 %
Andre inntekter	103,5 %	103,3 %
Sum inntekter før tilskudd		

Tilskudd i alt

INNTEKTER I ALT

KOSTNADER

Såkorn	102,3 %	100,4 %
Settepoteter	108,2 %	98,6 %
Såvarer og planter	102,3 %	102,6 %
Handelsgjødsel	98,1 %	188,7 %
Kalk	102,5 %	108,9 %
Plantevernmidler	90,1 %	103,7 %
Konserveringsmidler	106,4 %	124,5 %
Kraftfôr	102,2 %	112,1 %
Annet innkjøpt fôr	102,2 %	112,1 %
Diverse til husdyrholdet	103,5 %	103,3 %
Innkjøp av dyr	108,6 %	109,7 %
Andre forbruksartikler ¹	103,5 %	103,3 %
Sum variable kostnader		

1) Avvikende framregning på referansebruk nr. 11, jf. kapittel 6.6

Leid arbeid	103,5 S	103,6 S
Maskiner og redskaper, vedl.h.	105,6 %	109,3 %
Traktorer, vedlikehold	105,6 %	109,3 %
Skurtresker, vedlikehold	105,6 %	109,3 %
Yrkesbil, vedlikehold	103,5 %	103,3 %
Driftsbygninger, vedlikehold	108,8 %	104,3 %
Jord, grøfter og vannanl., vedl.h	108,7 S	104,3 S
Drivstoff	115,5 %	127,3 %
Leie av dyr	103,5 %	103,3 %
Leie av kvote	103,5 %	103,3 %
Leie av maskiner	103,5 %	103,3 %
Leie av bygninger	103,5 %	103,3 %
Jordleie	103,5 %	103,3 %
Forsikring	103,5 %	103,3 %
Elektrisk kraft	168,2 %	91,2 %
Elektrisk kraft, Sør-Norge ²	168,2 %	100,7 %
Elektrisk kraft, N.-Norge + Tr.lag ³	128,3 %	75,9 %
Adm. og andre faste kostnader	103,5 %	103,3 %
Sum faste kostnader		

Avskrivninger, mask. og redsk.	103,9 S	104,2 S
Avskrivninger, traktorer	104,3 S	104,7 S
Avskrivninger, skurtresker	104,4 S	104,7 S
Avskrivninger, yrkesbil	101,7 S	101,9 S
Avskrivninger, driftsbygninger	104,3 S	104,4 S
Avskrivninger, jord, veger, vann.	103,4 S	103,6 S
Avskrivninger, kontormaskiner	102,3 S	102,5 S
Sum avskrivninger		

KOSTNADER I ALT

RESULTATREGNING

Inntekter i alt

– Kostnader i alt

= Driftsoverskudd

+ Leid arbeid	103,5 S	103,6 S
– Jordbrukets rentekostnader	83,6 %	124,1 %
– Jordbrukets andel av kår	103,5 %	103,3 %

= Vederlag til arbeid og

egenkapital, per årsverk

= Vederlag til arbeid og

egenkapital, per årsverk,

eksklusive volumframregninger

fra regnskapsåret 2020

2) Benyttet for referansebrukene nr. 16, nr. 18, nr. 22 og nr. 23, jf. kapittel 6.6

3) Benyttet for referansebrukene nr. 20, nr. 21 og nr. 25, jf. kapittel 6.6

8.2 Årgangsindekser

Avskrivningene framregnes med årgangsindeksene for kapitalutstyret. Årgangsindeksene skal uttrykke prisendringen i kapitalsaldoen som avskrives. Det beregnes årgangsindekser for maskiner og redskaper (20 år), traktor (20 år), skurtresker (20 år), yrkesbil (15 år) og byggekostnadsindeksen som brukes i totalkalkylen for driftsbygninger (50 år). Avskrivninger for «Jord, veger, vannanlegg og grøfter» framregnes med årgangsindeksen for grøfter, fordi nesten hele avskrivningsbeløpet er knyttet til grøfter (33 år). Avskrivninger kontormaskiner framregnes med konsumprisindeksen (5 år). Det brukes samme antall avskrivningsår som i totalkalkylen.

For å illustrere begrepet årgangsindeks, har en i tabellen under brukt kontormaskiner og konsumprisindeksen som eksempel.

Tabell 36. Eksempel på årgangsindeks, konsumprisindeksen for avskrivning over 5 år

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Indeks	386,1	400,0	407,3	418,5	427,8	433,2	448,3	463,1
Årgangsindeks						412,65	422,19	432,59
Relativ årgangsindeks/framregningsfaktor						1	1,023	1,048

Årgangsindeksen for 2020 framkommer som summen av indeksen for de fire årene 2016-2019 pluss halvparten av indeksen for det første året (2015) og halvparten av indeksen for det siste året (2020) dividert på 5 år. Tilsvarende regnes indeksen for år 2021 ut på grunnlag av konsumprisindeksen for årene 2016-2021 og for år 2022 på grunnlag av årene 2017-2022.

8.3 Leid arbeid

For arbeidslønningene følger en normalt utviklingen i lønnstariffen for jordbruksarbeidere med minst 4 års praksis fra regnskapsåret til første framregningsår. I år er det brukt lønnsutviklingen fra SSB for 2021 på 3,5 prosent. Dette gir følgende utvikling:

$$2020 = 100,0 \quad 2021 = 103,5 \quad 2022 = 107,2$$

For 2022 er det da brukt et anslag for lønnsutviklingen på 3,6 prosent som er det samme anslaget som Statistisk sentralbyrå bruker.

Kostnader til leid arbeid inngår i «kostnader i alt» i referansebruksberegningene. I resultatberegningen blir førte kostnader til leid arbeid lagt til driftsoverskuddet igjen for å kunne beregne vederlag til arbeid og egenkapital.

8.4 Tilskudd

Prinsippet for framregning av tilskudd er at en aksepterer de gjennomsnittlige tilskudd en får fram i regnskapsåret (basisåret). For framregningen er hvert referansebruk plassert til bestemte soner, og regnet fram med satsendringene som gjelder den valgte geografiske soneplasseringen. Det er gjort en sideberegning av tilskudd for de tre årene gitt den valgte sonen. Framregningen av tilskuddene i selve referansebruksberegningene baseres så på den samme absolutte endringen. Framregningen av tilskuddene skal reflektere de regnskapsresultatene en forventer å få i de to framregningsårene.

9 BEREGNINGSRESULTATER

Resultater fra referansebruksberegningene 2020-2022 er presentert nedenfor.

9.1 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk

«Vederlag til arbeid og egenkapital» skal dekke godtgjøring til alt arbeid og godtgjøring til egenkapital.

Inntektsfradraget ved skatteligningen var nytt fra og med 2000. Inntektsfradraget er i utgangspunktet ikke regnet inn i referansebruksberegningene, men går fram av tabellene 44-47 og er regnet inn i resultatene for referansebrukene i tabellene 48-51.

I 2020 og 2021 er det generelle fradraget 90 000 kroner og maksimalt fradrag 190 400 kroner som oppnås ved en jordbruksinntekt på 354 200 kroner. I 2022 er det generelle fradraget 93 000 kroner og maksimalt fradrag 195 000 kroner som oppnås ved en jordbruksinntekt på 361 400 kroner. Inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag blir omtrent 69 800 kroner forutsatt 40,0 prosent marginalsatt i 2020. I 2021 blir den tilsvarende inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag 69 600 kroner forutsatt 39,8 prosent marginalsatt. I 2022 blir den tilsvarende inntektsverdien per bruk før skatt for bruk med maksimalt jordbruksfradrag omtrent 71 100 kroner forutsatt 39,7 prosent marginalsatt.

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk for de enkelte referansebrukene.

Tabell 37. Vederlag til arbeid og egenkapital eksklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2020

			2020	2021	2022
1	Melk. 31 årskyr	Landet	303 500	356 300	318 900
2	Korn. 513 dekar korn	Landet	200 500	196 900	-33 000
3	Sau. 170 vinterfôra sauer	Landet	171 400	170 300	155 100
4	Melkeproduksjon geit. 143 årsgeiter	Landet	440 100	468 300	435 100
5	Svin og korn. 53 avlssvin + 383 dekar korn	Landet	473 000	613 700	674 400
6	Egg og planteprodukter. 7128 høner + 349 dekar korn	Landet	607 800	648 900	589 900
7	Poteter og korn. 128 dekar poteter + 307 dekar korn	Landet	471 800	534 200	426 900
8	Ammeku. 32 ammekyr	Landet	233 100	236 000	191 200
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	313 900	335 100	334 000
10	Grønnsaker. 113 dekar grønnsaker + 302 dekar korn	Landet	501 300	584 200	473 000
11	Fjørfekjøtt og planteprodukter. 119 342 fjørfeslakt	Landet	685 700	672 600	337 800

Tabell 38. Vederlag til arbeid og egenkapital eksklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2020

			2020	2021	2022
12	Økologisk melk. 29 årskyr	Landet	316 700	360 600	353 500
13	Melk. 16 årskyr	Landet	284 700	311 000	292 800
14	Melk. 51 årskyr	Landet	317 300	393 700	341 800
15	Melk. 68 årskyr	Landet	356 700	448 600	390 500
16	Melk. 39 årskyr	Arealzone 1 og 3	354 000	423 500	378 300
17	Melk. 28 årskyr	Arealzone 5A	283 100	331 100	292 600
18	Melk. 36 årskyr	Arealzone 2	312 400	381 700	348 800
19	Melk. 29 årskyr	Arealzone 5B	288 900	336 000	302 000
20	Melk. 38 årskyr	Arealzone 4	261 400	336 500	294 700
21	Melk. 29 årskyr	Arealzone 6 og 7	337 500	393 000	353 800
22	Korn. 327 dekar korn	Østlandet	78 100	66 000	-119 200
23	Korn. 801 dekar korn	Østlandet	340 500	345 500	93 900
24	Sau. 156 vinterfôra sauer	Arealzone 5A og 5B	148 600	146 600	133 000
25	Sau. 194 vinterfôra sauer	Arealzone 6 og 7	235 300	236 300	209 300
26	Sau. 85 vinterfôra sauer	Landet	69 700	64 300	53 300
27	Sau. 295 vinterfôra sauer	Landet	266 600	271 800	246 900
28	Ammeku. 30 ammekyr	«Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	258 000	259 700	212 100
29	Ammeku. 34 ammekyr	«Kornområder» (1, 3 og 4)	209 600	212 400	165 800
30	Ammeku. 46 ammekyr	Landet	302 100	308 000	257 700

Tabell 39. Resultatregning. Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk eksklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget

01 Melk, 31 årskyr.		Landet	306 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	2633666	2833833	2994844
- Kostnader i alt	2096378	2202532	2418985
= Driftsoverskudd	537288	631301	575859
+ Leid arbeid	187922	194499	201452
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	92128	76979	95529
- Jordbr. andel av kår	4921	5092	5260
= Vederl. arb. og egenkap.	628161	743729	676522
/ Antall årsverk	2,070	2,070	2,070
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	303471	359303	326835
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-3000	-7900
= Vederl. inkl. volumframregninger	303471	356303	318935

02 Korn, 513 dekar korn.		Landet	72 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	1007449	1037818	1089007
- Kostnader i alt	902812	940746	1088195
= Driftsoverskudd	104637	97072	812
+ Leid arbeid	23216	24029	24888
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	34257	28624	35522
- Jordbr. andel av kår	3185	3296	3404
= Vederl. arb. og egenkap.	90411	89181	-13226
/ Antall årsverk	0,451	0,451	0,451
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	200491	197763	-29329
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-900	-3700
= Vederl. inkl. volumframregninger	200491	196863	-33029

03 Sau, 170 vinterfôra sauer.		Landet	114 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	907101	941850	1014380
- Kostnader i alt	733214	771881	852956
= Driftsoverskudd	173887	169969	161424
+ Leid arbeid	73190	75752	78460
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	24301	20305	25198
- Jordbr. andel av kår	3537	3660	3781
= Vederl. arb. og egenkap.	219239	221756	210905
/ Antall årsverk	1,279	1,279	1,279
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	171397	173364	164881
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-3100	-9800
= Vederl. inkl. volumframregninger	171397	170264	155081

04 Melkeproduksjon geit, 143 årsgeiter.		Landet	19 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	1709465	1788541	1849034
- Kostnader i alt	1147234	1204849	1312128
= Driftsoverskudd	562231	583692	536906
+ Leid arbeid	169020	174936	181189
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	43160	36063	44753
- Jordbr. andel av kår	2034	2105	2174
= Vederl. arb. og egenkap.	686057	720460	671168
/ Antall årsverk	1,559	1,559	1,559
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	440117	462187	430565
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	6100	4500
= Vederl. inkl. volumframregninger	440117	468287	435065

05 Svin og korn, 53 avlssvin + 383 dekar korn.	Landet	32 bruk	
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	4087238	4399016	4788858
- Kostnader i alt	3408730	3571920	3918233
= Driftsoverskudd	678508	827096	870625
+ Leid arbeid	169056	174973	181228
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	83001	69353	86065
- Jordbr. andel av kår	3893	4028	4161
= Vederl. arb. og egenkap.	760670	928688	961627
/ Antall årsverk	1,608	1,608	1,608
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	473015	577496	597978
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	36200	76400
= Vederl. inkl. volumframregninger	473015	613696	674378

06 Egg og planteprod., 7128 høner + 349 daa korn.		Landet	15 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	3903516	4073273	4301159
- Kostnader i alt	3031092	3163289	3477450
= Driftsoverskudd	872424	909984	823709
+ Leid arbeid	183659	190087	196882
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	78167	65314	81052
- Jordbr. andel av kår	5410	5598	5783
= Vederl. arb. og egenkap.	972506	1029159	933756
/ Antall årsverk	1,600	1,600	1,600
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	607816	643224	583597
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	5700	6300
= Vederl. inkl. volumframregninger	607816	648924	589897

07 Poteter og korn, 128 daa poteter+307 daa korn.	Landet	15 bruk	
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	2394894	2537326	2614501
- Kostnader i alt	1815417	1891998	2118782
= Driftsoverskudd	579477	645328	495719
+ Leid arbeid	137998	142828	147934
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	48131	40217	49908
- Jordbr. andel av kår	5028	5203	5374
= Vederl. arb. og egenkap.	664316	742736	588371
/ Antall årsverk	1,408	1,408	1,408
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	471772	527463	417839
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	6700	9100
= Vederl. inkl. volumframregninger	471772	534163	426939

08 Ammeku, 32 ammekyr.		Landet	68 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	1651187	1721096	1850780
- Kostnader i alt	1380866	1450816	1609454
= Driftsoverskudd	270321	270280	241326
+ Leid arbeid	88300	91391	94658
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	71128	59432	73754
- Jordbr. andel av kår	3164	3274	3382
= Vederl. arb. og egenkap.	284329	298965	258848
/ Antall årsverk	1,220	1,220	1,220
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	233150	245151	212255
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-9200	-21100
= Vederl. inkl. volumframregninger	233150	235951	191155

09 Frukt og bær, 51 dekar frukt og bær.		Landet	24 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	986388	1032202	1066222
- Kostnader i alt	620544	648146	692993
= Driftsoverskudd	365844	384056	373229
+ Leid arbeid	199468	206449	213830
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	23246	19424	24104
- Jordbr. andel av kår	1810	1873	1935
= Vederl. arb. og egenkap.	540256	569208	561020
/ Antall årsverk	1,721	1,721	1,721
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	313944	330768	326010
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	4300	8000
= Vederl. inkl. volumframregninger	313944	335068	334010

10 Grønnsaker, 113 daa grønnsaker + 302 daa korn.		Landet	15 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	3390558	3656432	3654680
- Kostnader i alt	2491409	2596372	2863132
= Driftsoverskudd	899149	1060060	791548
+ Leid arbeid	377118	390317	404270
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	79676	66575	82617
- Jordbr. andel av kår	5694	5892	6086
= Vederl. arb. og egenkap.	1190897	1377910	1107115
/ Antall årsverk	2,376	2,376	2,376
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	501302	580024	466034
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	4200	7000
= Vederl. inkl. volumframregninger	501302	584224	473034

11 Fjørfekjøtt og planteprod., 119342 fjørfeslakt.		Landet	18 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	4558028	4754580	4859687
- Kostnader i alt	3862207	4101883	4545823
= Driftsoverskudd	695821	652697	313864
+ Leid arbeid	131194	135786	140640
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	92380	77190	95790
- Jordbr. andel av kår	3221	3333	3443
= Vederl. arb. og egenkap.	731414	707960	355271
/ Antall årsverk	1,067	1,067	1,067
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	685701	663712	333067
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	8900	4700
= Vederl. inkl. volumframregninger	685701	672612	337767

12 Økologisk melk, 29 årskyr.		Landet	19 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	2363364	2540942	2690214
- Kostnader i alt	1879224	1979467	2128094
= Driftsoverskudd	484140	561475	562120
+ Leid arbeid	234626	242838	251519
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	67277	56215	69760
- Jordbr. andel av kår	2196	2272	2347
= Vederl. arb. og egenkap.	649293	745826	741532
/ Antall årsverk	2,050	2,050	2,050
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	316665	363745	361651
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-3100	-8200
= Vederl. inkl. volumframregninger	316665	360645	353451

13 Melk, 16 årskyr.		Landet	102 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	1479666	1579714	1671345
- Kostnader i alt	1081640	1138566	1254242
= Driftsoverskudd	398026	441148	417103
+ Leid arbeid	126342	130764	135439
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	22299	18632	23122
- Jordbr. andel av kår	2308	2388	2467
= Vederl. arb. og egenkap.	499761	550892	526953
/ Antall årsverk	1,756	1,756	1,756
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	284674	313799	300163
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-2800	-7400
= Vederl. inkl. volumframregninger	284674	310999	292763

14 Melk, 51 årskyr.		Landet	102 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	4003624	4326477	4572244
- Kostnader i alt	3302906	3468599	3803114
= Driftsoverskudd	700718	857878	769130
+ Leid arbeid	254378	263281	272693
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	172788	144377	179166
- Jordbr. andel av kår	7006	7250	7489
= Vederl. arb. og egenkap.	775302	969532	855168
/ Antall årsverk	2,443	2,443	2,443
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	317310	396803	349997
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-3100	-8200
= Vederl. inkl. volumframregninger	317310	393703	341797

15 Melk, 68 årskyr.		Landet	25 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	5441167	5888576	6222844
- Kostnader i alt	4497897	4715870	5169092
= Driftsoverskudd	943270	1172706	1053752
+ Leid arbeid	323191	334503	346461
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	221994	185492	230188
- Jordbr. andel av kår	8669	8970	9266
= Vederl. arb. og egenkap.	1035798	1312747	1160759
/ Antall årsverk	2,904	2,904	2,904
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	356738	452122	399776
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-3500	-9300
= Vederl. inkl. volumframregninger	356738	448622	390476

16 Melk, 39 årskyr.		Arealsoner 1 og 3	26 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	3263202	3517903	3720029
- Kostnader i alt	2705871	2841030	3110319
= Driftsoverskudd	557331	676873	609710
+ Leid arbeid	282741	292637	303098
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	117642	98298	121984
- Jordbr. andel av kår	1571	1626	1679
= Vederl. arb. og egenkap.	720859	869586	789145
/ Antall årsverk	2,036	2,036	2,036
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	354002	427039	387536
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-3500	-9200
= Vederl. inkl. volumframregninger	354002	423539	378336

17 Melk, 28 årskyr.	Arealzone 5A		83 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	2437884	2618588	2767849
- Kostnader i alt	1972996	2072422	2279219
= Driftsoverskudd	464888	546166	488630
+ Leid arbeid	180712	187037	193723
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	78104	65261	80987
- Jordbr. andel av kår	8273	8561	8843
= Vederl. arb. og egenkap.	559223	659381	592523
/ Antall årsverk	1,975	1,975	1,975
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	283141	333852	300001
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-2800	-7400
= Vederl. inkl. volumframregninger	283141	331052	292601

18 Melk, 36 årskyr.	Arealzone 2		20 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	2496784	2710369	2863821
- Kostnader i alt	1942403	2042870	2232309
= Driftsoverskudd	554381	667499	631512
+ Leid arbeid	123545	127869	132440
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	98209	82061	101834
- Jordbr. andel av kår	4238	4385	4530
= Vederl. arb. og egenkap.	575479	708922	657588
/ Antall årsverk	1,842	1,842	1,842
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	312374	384808	356943
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-3100	-8100
= Vederl. inkl. volumframregninger	312374	381708	348843

19 Melk, 29 årskyr.	AK-sone 5B		85 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	2492153	2682689	2831435
- Kostnader i alt	1985313	2087359	2290860
= Driftsoverskudd	506840	595330	540575
+ Leid arbeid	178407	184651	191252
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	69537	58103	72104
- Jordbr. andel av kår	4008	4147	4284
= Vederl. arb. og egenkap.	611702	717731	655439
/ Antall årsverk	2,118	2,118	2,118
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	288864	338934	309518
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-2900	-7500
= Vederl. inkl. volumframregninger	288864	336034	302018

20 Melk, 38 årskyr.	Arealzone 4		27 bruk
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	3054147	3306457	3494066
- Kostnader i alt	2553373	2660178	2914238
= Driftsoverskudd	500774	646279	579828
+ Leid arbeid	200731	207757	215184
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	115863	96812	120140
- Jordbr. andel av kår	9805	10146	10481
= Vederl. arb. og egenkap.	575837	747078	664391
/ Antall årsverk	2,203	2,203	2,203
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	261358	339080	301550
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-2600	-6800
= Vederl. inkl. volumframregninger	261358	336480	294750

21 Melk, 29 årskyr.	Arealzone 6 og 7 65 bruk		
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	2678050	2863383	3021182
- Kostnader i alt	2012922	2097959	2310631
= Driftsoverskudd	665128	765424	710551
+ Leid arbeid	186131	192646	199532
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	122129	102047	126637
- Jordbr. andel av kår	1126	1165	1204
= Vederl. arb. og egenkap.	728004	854858	782242
/ Antall årsverk	2,157	2,157	2,157
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	337479	396285	362622
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-3300	-8800
= Vederl. inkl. volumframregninger	337479	392985	353822

22 Korn, 327 dekar korn.	Østlandet 25 bruk		
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	628505	646852	682671
- Kostnader i alt	569929	597759	686602
= Driftsoverskudd	58576	49093	-3931
+ Leid arbeid	5304	5490	5686
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	34249	28617	35513
- Jordbr. andel av kår	4223	4370	4514
= Vederl. arb. og egenkap.	25408	21596	-38272
/ Antall årsverk	0,325	0,325	0,325
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	78130	66408	-117686
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-400	-1500
= Vederl. inkl. volumframregninger	78130	66008	-119186

23 Korn, 801 dekar korn.	Østlandet 25 bruk		
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	1619210	1670105	1746274
- Kostnader i alt	1405226	1459654	1699882
= Driftsoverskudd	213984	210451	46392
+ Leid arbeid	58288	60328	62485
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	36858	30797	38219
- Jordbr. andel av kår	1788	1850	1911
= Vederl. arb. og egenkap.	233626	238132	68747
/ Antall årsverk	0,686	0,686	0,686
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	340474	347041	100188
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-1500	-6300
= Vederl. inkl. volumframregninger	340474	345541	93888

24 Sau, 156 vinterfôra sauer.	Arealzone 5A og 5B 79 bruk		
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	830366	861642	926856
- Kostnader i alt	679486	715798	788327
= Driftsoverskudd	150880	145844	138529
+ Leid arbeid	63175	65386	67724
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	23401	19553	24265
- Jordbr. andel av kår	4408	4561	4712
= Vederl. arb. og egenkap.	186246	187116	177276
/ Antall årsverk	1,253	1,253	1,253
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	148626	149321	141468
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-2700	-8500
= Vederl. inkl. volumframregninger	148626	146621	132968

25 Sau, 194 vinterfôra sauer.	Arealson 6 og 7 20 bruk		
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	1089409	1127242	1208450
- Kostnader i alt	852947	891416	996062
= Driftsoverskudd	236462	235826	212388
+ Leid arbeid	110224	114082	118160
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	24395	20384	25295
- Jordbr. andel av kår	596	617	637
= Vederl. arb. og egenkap.	321695	328907	304616
/ Antall årsverk	1,367	1,367	1,367
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	235340	240616	222846
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-4300	-13500
= Vederl. inkl. volumframregninger	235340	236316	209346

26 Sau, 85 vinterfôra sauer.	Landet 25 bruk		
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	485080	501710	539835
- Kostnader i alt	449235	473088	518937
= Driftsoverskudd	35845	28622	20898
+ Leid arbeid	44957	46530	48194
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	10183	8509	10559
- Jordbr. andel av kår	2153	2228	2301
= Vederl. arb. og egenkap.	68466	64415	56232
/ Antall årsverk	0,982	0,982	0,982
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	69713	65588	57256
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-1300	-4000
= Vederl. inkl. volumframregninger	69713	64288	53256

27 Sau, 295 vinterfôra sauer.	Landet 25 bruk		
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	1519861	1581993	1696264
- Kostnader i alt	1123994	1179838	1313884
= Driftsoverskudd	395867	402155	382380
+ Leid arbeid	110688	114562	118658
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	44337	37047	45974
- Jordbr. andel av kår	5520	5712	5900
= Vederl. arb. og egenkap.	456698	473958	449164
/ Antall årsverk	1,713	1,713	1,713
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	266648	276725	262249
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-4900	-15300
= Vederl. inkl. volumframregninger	266648	271825	246949

28 Ammeku, 30 ammekyr.	"Grasområder" (5A, 5B, 6, 7) 36 bruk		
	2020	2021	2022
Inntekter i alt	1668716	1738339	1862446
- Kostnader i alt	1359807	1428799	1584705
= Driftsoverskudd	308909	309540	277741
+ Leid arbeid	82263	85142	88186
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	68934	57599	71479
- Jordbr. andel av kår	2050	2121	2191
= Vederl. arb. og egenkap.	320188	334962	292257
/ Antall årsverk	1,241	1,241	1,241
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	257968	269871	235465
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-10200	-23400
= Vederl. inkl. volumframregninger	257968	259671	212065

29 Ammeku, 34 ammekyr.	"Kornområder" (1, 3, 4)			31 bruk
	2020	2021	2022	
Inntekter i alt	1640724	1710037	1842354	
- Kostnader i alt	1414192	1485675	1649036	
= Driftsoverskudd	226532	224362	193318	
+ Leid arbeid	96620	100002	103577	
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	72365	60466	75036	
- Jordbr. andel av kår	4457	4612	4764	
= Vederl. arb. og egenkap.	246330	259286	217095	
/ Antall årsverk	1,175	1,175	1,175	
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	209630	220656	184751	
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-8300	-19000	
= Vederl. inkl. volumframregninger	209630	212356	165751	

30 Ammeku, 46 ammekyr.	Landet			25 bruk
	2020	2021	2022	
Inntekter i alt	2368909	2469972	2654710	
- Kostnader i alt	1945907	2044559	2260403	
= Driftsoverskudd	423002	425413	394307	
+ Leid arbeid	127193	131645	136351	
- Jordbr. andel av gjeldsrenter	114397	95587	118620	
- Jordbr. andel av kår	5816	6018	6217	
= Vederl. arb. og egenkap.	429982	455453	405821	
/ Antall årsverk	1,423	1,423	1,423	
= Vederl. arb. og egenk. pr. årsverk	302101	319996	285126	
+ Volumframregninger fra regnskapsår	0	-12000	-27400	
= Vederl. inkl. volumframregninger	302101	307996	257726	

I tabellene som følger er nivå og utvikling på tilskuddsdelen av de totale inntektene på hvert referansebruk presentert. Tabell 40 og 41 viser sum tilskudd per bruk, mens tabell 42 og 43 viser det samme per årsverk. Det totale tilskuddsnivået er vist i den første kolonnen, dvs. for basisåret (regnskapsåret). For de senere årene er endringene vist.

Tabell 40. Endring i sum tilskudd, kroner per bruk

	Sum tilskudd 2020	Endring 2020-2021	Endring 2020-2022	Endring 2021- 2022
1 Melk. 31 årskyr, landet	867 079	18 066	86 102	68 036
2 Korn. 513 dekar korn, landet	258 169	4 587	53 228	48 642
3 Sau. 170 vinterfôra sauer, landet	569 855	11 839	53 367	41 528
4 Melkeproduksjon geit. 143 årsgeiter, landet	1 019 579	16 799	53 657	36 859
5 Svin/korn. 53 avlssvin+383 daa korn, landet	324 056	7 073	47 311	40 238
6 Egg/pl.prod. 7128 høner+349 daa k., landet	514 722	16 519	63 969	47 450
7 Potet/korn. 128 daa pot. + 307 daa k., landet	334 816	27 283	89 180	61 898
8 Ammeku. 32 ammekyr, landet	725 621	7 170	64 336	57 166
9 Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær, landet	417 195	13 886	32 619	18 732
10 Grønnsaker. 113 daa gr.s.+302 daa k., land.	392 964	16 822	92 446	75 624
11 Fjorfekjøtt/pl.prod. 119 342 fjorfesl., landet	204 263	4 556	34 143	29 587

Tabell 41. Endring i sum tilskudd, kroner per bruk

	Sum tilskudd 2020	Endring 2020-2021	Endring 2020-2022	Endring 2021- 2022
12 Økologisk melk. 29 årskyr, landet	837 043	22 509	94 463	71 954
13 Melk. 16 årskyr, landet	625 172	13 279	59 401	46 122
14 Melk. 51 årskyr, landet	1 113 091	24 125	118 453	94 328
15 Melk. 68 årskyr, landet	1 422 747	29 980	154 900	124 920
16 Melk. 39 årskyr, arealsone 1 og 3	861 744	23 207	104 502	81 296
17 Melk. 28 årskyr, arealsone 5A	852 631	17 745	82 249	64 504
18 Melk. 36 årskyr, arealsone 2	538 771	18 410	71 122	52 712
19 Melk. 29 årskyr, arealsone 5B	838 500	17 134	77 871	60 737
20 Melk. 38 årskyr, arealsone 4	775 844	18 234	90 611	72 378
21 Melk. 29 årskyr, arealsone 6 og 7	1 063 928	16 089	86 773	70 684
22 Korn. 327 dekar korn, Østlandet	159 593	3 085	37 418	34 334
23 Korn. 801 dekar korn, Østlandet	381 080	6 964	81 871	74 907
24 Sau. 156 vinterfôra sauer, arealsone 5A og 5B	527 920	10 618	48 062	37 444
25 Sau. 194 vinterfôra sauer, arealsone 6 og 7	709 845	12 963	59 704	46 741
26 Sau. 85 vinterfôra sauer, landet	324 283	5 684	28 243	22 559
27 Sau. 295 vinterfôra sauer, landet	888 386	19 073	75 724	56 651
28 Ammeku. 30 a.kyr, «grasområder» (5A,5B,6,7)	782 839	6 630	58 374	51 745
29 Ammeku. 34 ammekyr, «kornområder» (1, 3, 4)	672 167	6 736	65 925	59 188
30 Ammeku. 46 ammekyr, landet	983 169	9 307	86 569	77 262

Tabell 42. Endring i sum tilskudd, kroner per årsverk

	Sum tilskudd 2020	Endring 2020-2021	Endring 2020-2022	Endring 2021- 2022
1 Melk. 31 årskyr, landet	418 895	8 728	41 597	32 869
2 Korn. 513 dekar korn, landet	572 502	10 171	118 036	107 865
3 Sau. 170 vinterføra sauer, landet	445 501	9 256	41 721	32 466
4 Melkeproduksjon geit. 143 årsgeiter, landet	654 076	10 777	34 422	23 645
5 Svin/korn. 53 avlssvin+383 daa korn, landet	201 511	4 399	29 420	25 021
6 Egg/pl.prod. 7128 høner+349 daa k., landet	321 701	10 324	39 981	29 657
7 Potet/korn. 128 daa pot. + 307 daa k., landet	237 773	19 375	63 332	43 957
8 Ammeku. 32 ammekyr, landet	595 009	5 879	52 756	46 876
9 Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær, landet	242 433	8 069	18 955	10 885
10 Grønnsaker. 113 daa gr.s.+302 daa k., land.	165 416	7 081	38 915	31 833
11 Fjorfekjøtt/pl.prod. 119 342 fjørfesl., landet	191 497	4 271	32 009	27 738

Tabell 43. Endring i sum tilskudd, kroner per årsverk

	Sum tilskudd 2020	Endring 2020-2021	Endring 2020-2022	Endring 2021- 2022
12 Økologisk melk. 29 årskyr, landet	408 233	10 978	46 070	35 093
13 Melk. 16 årskyr, landet	356 111	7 564	33 836	26 272
14 Melk. 51 årskyr, landet	455 557	9 874	48 480	38 606
15 Melk. 68 årskyr, landet	490 007	10 325	53 349	43 024
16 Melk. 39 årskyr, arealsone 1 og 3	423 188	11 396	51 319	39 923
17 Melk. 28 årskyr, arealsone 5A	431 697	8 985	41 644	32 659
18 Melk. 36 årskyr, arealsone 2	292 449	9 993	38 605	28 612
19 Melk. 29 årskyr, arealsone 5B	395 964	8 091	36 773	28 682
20 Melk. 38 årskyr, arealsone 4	352 136	8 276	41 126	32 850
21 Melk. 29 årskyr, arealsone 6 og 7	493 203	7 458	40 225	32 767
22 Korn. 327 dekar korn, Østlandet	490 748	9 486	115 062	105 576
23 Korn. 801 dekar korn, Østlandet	555 365	10 149	119 314	109 165
24 Sau. 156 vinterføra sauer, arealsone 5A og 5B	421 286	8 473	38 354	29 881
25 Sau. 194 vinterføra sauer, arealsone 6 og 7	519 296	9 483	43 677	34 194
26 Sau. 85 vinterføra sauer, landet	330 189	5 787	28 757	22 970
27 Sau. 295 vinterføra sauer, landet	518 694	11 136	44 212	33 076
28 Ammeku. 30 a.kyr, «grasområder» (5A,5B,6,7)	630 715	5 341	47 031	41 690
29 Ammeku. 34 ammekyr, «kornområder» (1, 3, 4)	572 024	5 733	56 103	50 370
30 Ammeku. 46 ammekyr, landet	690 764	6 539	60 823	54 284

De to tabellene nedenfor viser antatt inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget for det enkelte referansebruk for årene 2020–2022.

Beregningen tar utgangspunkt i registrert jordbruksfradrag i 2020. Fradraget er regnet om til skattbar jordbruksinntekt i 2020. Skattbar jordbruksinntekt er justert til normalisert avlingsnivå i basisåret og så regnet fram forholdsvis etter endringene i driftsoverskuddet det enkelte år og reglene for beregning av jordbruksfradraget det enkelte år. Beregnet jordbruksfradrag er omregnet til verdi før skatt med skatteprosent 40,0 på alle bruk i 2020, med skatteprosent 39,8 i 2021 og med skatteprosent 39,7 i 2022 (jf. utredning nr. 1/2022 kapittel 1.14).

**Tabell 44. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget.
Kroner per bruk**

			2020	2021	2022
1	Melk. 31 årskyr	Landet	66 700	69 600	70 300
2	Korn. 513 dekar korn	Landet	37 400	36 000	300
3	Sau. 170 vinterføra sauer	Landet	42 600	42 000	41 500
4	Melkeproduksjon geit. 143 årsgeiter	Landet	69 800	69 600	67 900
5	Svin og korn. 53 avlssvin + 383 dekar korn	Landet	63 300	69 600	71 100
6	Egg og planteprodukter. 7128 høner + 349 dekar korn	Landet	56 900	58 300	55 300
7	Poteter og korn. 128 dekar poteter + 307 dekar korn	Landet	51 200	54 500	47 200
8	Ammeku. 32 ammekyr	Landet	43 600	43 500	41 600
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	59 500	61 200	60 600
10	Grønnsaker. 113 dekar grønnsaker + 302 dekar korn	Landet	58 300	64 800	54 200
11	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 119 342 fjørfeslakt	Landet	57 500	55 000	37 700

**Tabell 45. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget.
Kroner per bruk**

			2020	2021	2022
12	Økologisk melk. 29 årskyr	Landet	65 700	69 600	71 100
13	Melk. 16 årskyr	Landet	60 800	65 000	63 100
14	Melk. 51 årskyr	Landet	69 800	69 600	71 100
15	Melk. 68 årskyr	Landet	69 800	69 600	71 100
16	Melk. 39 årskyr	Arealzone 1 og 3	59 600	67 800	63 600
17	Melk. 28 årskyr	Arealzone 5A	65 300	69 600	67 900
18	Melk. 36 årskyr	Arealzone 2	66 700	69 600	71 100
19	Melk. 29 årskyr	Arealzone 5B	67 900	69 600	71 100
20	Melk. 38 årskyr	Arealzone 4	69 800	69 600	71 100
21	Melk. 29 årskyr	Arealzone 6 og 7	66 700	69 600	70 200
22	Korn. 327 dekar korn	Østlandet	33 600	28 900	0
23	Korn. 801 dekar korn	Østlandet	47 200	46 600	15 200
24	Sau. 156 vinterføra sauer	Arealzone 5A og 5B	38 500	37 800	37 500
25	Sau. 194 vinterføra sauer	Arealzone 6 og 7	52 300	52 100	49 500
26	Sau. 85 vinterføra sauer	Landet	22 300	17 800	12 900
27	Sau. 295 vinterføra sauer	Landet	60 100	60 600	59 200
28	Ammeku. 30 ammekyr	«Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	46 400	46 300	44 300
29	Ammeku. 34 ammekyr	«Kornområder» (1, 3 og 4)	40 300	39 900	37 900
30	Ammeku. 46 ammekyr	Landet	52 700	52 700	50 900

I de to tabellene nedenfor er beregnet utslag av jordbruksfradraget på vederlag til arbeid og egenkapital vist per årsverk.

**Tabell 46. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget.
Kroner per årsverk**

			2020	2021	2022
1	Melk. 31 årskyr	Landet	32 200	33 600	34 000
2	Korn. 513 dekar korn	Landet	82 900	79 900	800
3	Sau. 170 vinterfôra sauer	Landet	33 300	32 800	32 500
4	Melkeproduksjon geit. 143 årsgeiter	Landet	44 800	44 600	43 600
5	Svin og korn. 53 avlssvin + 383 dekar korn	Landet	39 300	43 300	44 200
6	Egg og planteprodukter. 7128 høner + 349 dekar korn	Landet	35 600	36 400	34 600
7	Poteter og korn. 128 dekar poteter + 307 dekar korn	Landet	36 400	38 700	33 500
8	Ammeku. 32 ammekyr	Landet	35 800	35 600	34 100
9	Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær	Landet	34 500	35 600	35 200
10	Grønnsaker. 113 dekar grønnsaker + 302 dekar korn	Landet	24 500	27 300	22 800
11	Fjorfekjøtt og planteprodukter. 119 342 fjorfeslakt	Landet	53 900	51 600	35 300

**Tabell 47. Beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget.
Kroner per årsverk**

			2020	2021	2022
12	Økologisk melk. 29 årskyr	Landet	32 100	33 900	34 700
13	Melk. 16 årskyr	Landet	34 600	37 000	35 900
14	Melk. 51 årskyr	Landet	28 600	28 500	29 100
15	Melk. 68 årskyr	Landet	24 000	24 000	24 500
16	Melk. 39 årskyr	Arealzone 1 og 3	29 300	33 300	31 300
17	Melk. 28 årskyr	Arealzone 5A	33 000	35 200	34 400
18	Melk. 36 årskyr	Arealzone 2	36 200	37 800	38 600
19	Melk. 29 årskyr	Arealzone 5B	32 000	32 900	33 600
20	Melk. 38 årskyr	Arealzone 4	31 700	31 600	32 300
21	Melk. 29 årskyr	Arealzone 6 og 7	30 900	32 300	32 500
22	Korn. 327 dekar korn	Østlandet	103 300	88 900	0
23	Korn. 801 dekar korn	Østlandet	68 800	67 900	22 100
24	Sau. 156 vinterfôra sauer	Arealzone 5A og 5B	30 700	30 100	29 900
25	Sau. 194 vinterfôra sauer	Arealzone 6 og 7	38 300	38 100	36 200
26	Sau. 85 vinterfôra sauer	Landet	22 700	18 100	13 200
27	Sau. 295 vinterfôra sauer	Landet	35 100	35 400	34 600
28	Ammeku. 30 ammekyr	«Grasområder» (5A, 5B, 6 og 7)	37 400	37 300	35 700
29	Ammeku. 34 ammekyr	«Kornområder» (1, 3 og 4)	34 300	34 000	32 200
30	Ammeku. 46 ammekyr	Landet	37 000	37 000	35 800

Tabellene nedenfor viser det beregnede vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk inklusive beregnet utslag av jordbruksfradraget for de enkelte referansebruk.

Tabell 48. Vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2020

	Årsverk	2020	2021	2022
1 Melk. 31 årskyr, landet	2,070	335 700	389 900	352 900
2 Korn. 513 dekar korn, landet	0,451	283 400	276 800	-32 300
3 Sau. 170 vinterfôra sauer, landet	1,279	204 700	203 100	187 500
4 Melkeproduksjon geit. 143 årsgeiter, landet	1,559	484 900	512 900	478 600
5 Svin/korn. 53 avlssvin + 383 dekar korn, landet	1,608	512 400	657 000	718 600
6 Egg/planteprod. 7128 høner + 349 dekar korn, landet	1,600	643 400	685 400	624 500
7 Potet/korn. 128 dekar poteter + 307 daa korn, landet	1,408	508 100	572 900	460 500
8 Ammeku. 32 ammekyr, landet	1,220	268 900	271 600	225 300
9 Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær, landet	1,721	348 500	370 600	369 200
10 Grønnsaker. 113 daa grønnsaker + 302 daa korn, landet	2,376	525 800	611 500	495 800
11 Fjorfekjøtt/planteprodukter. 119 342 fjorfeslakt, landet	1,067	739 600	724 200	373 100

Tabell 49. Vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2020

	Årsverk	2020	2021	2022
12 Økologisk melk. 29 årskyr, landet	2,050	348 700	394 600	388 100
13 Melk. 16 årskyr, landet	1,756	319 300	348 000	328 700
14 Melk. 51 årskyr, landet	2,443	345 900	422 200	370 900
15 Melk. 68 årskyr, landet	2,904	380 800	472 600	415 000
16 Melk. 39 årskyr, arealsone 1 og 3	2,036	383 300	456 800	409 600
17 Melk. 28 årskyr, arealsone 5A	1,975	316 200	366 300	327 000
18 Melk. 36 årskyr, arealsone 2	1,842	348 600	419 500	387 500
19 Melk. 29 årskyr, arealsone 5B	2,118	320 900	368 900	335 600
20 Melk. 38 årskyr, arealsone 4	2,203	293 000	368 100	327 000
21 Melk. 29 årskyr, arealsone 6 og 7	2,157	368 400	425 200	386 300
22 Korn. 327 dekar korn, Østlandet	0,325	181 500	154 900	-119 200
23 Korn. 801 dekar korn, Østlandet	0,686	409 200	413 400	116 000
24 Sau. 156 vinterfôra sauer, arealsone 5A og 5B	1,253	179 300	176 800	162 900
25 Sau. 194 vinterfôra sauer, arealsone 6 og 7	1,367	273 600	274 400	245 600
26 Sau. 85 vinterfôra sauer, landet	0,982	92 400	82 400	66 400
27 Sau. 295 vinterfôra sauer, landet	1,713	301 800	307 200	281 500
28 Ammeku. 30 ammekyr, «grasområder» (5A, 5B, 6, 7)	1,241	295 400	297 000	247 700
29 Ammeku. 34 ammekyr, «kornområder» (1, 3, 4)	1,175	243 900	246 400	198 000
30 Ammeku. 46 ammekyr, landet	1,423	339 100	345 000	293 500

Tabell 50. Endring i vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2020

	Kroner pr årsverk 2020	Endring 2020- 2021	Endring 2021- 2022	Endring 2020- 2022
1 Melk. 31 årskyr, landet	335 700	54 200	-37 000	17 200
2 Korn. 513 dekar korn, landet	283 400	-6 600	-309 100	-315 700
3 Sau. 170 vinterfôra sauer, landet	204 700	-1 600	-15 600	-17 200
4 Melkeproduksjon geit. 143 årsgeiter, landet	484 900	28 000	-34 300	-6 300
5 Svin/korn. 53 avlssvin+383 daa korn, landet	512 400	144 600	61 600	206 200
6 Egg/pl.prod. 7128 høner+349 daa k., landet	643 400	42 000	-60 900	-18 900
7 Potet/korn. 128 daa pot. + 307 daa k., landet	508 100	64 800	-112 400	-47 600
8 Ammeku. 32 ammekyr, landet	268 900	2 700	-46 300	-43 600
9 Frukt og bær. 51 dekar frukt og bær, landet	348 500	22 100	-1 400	20 700
10 Grønnsaker. 113 daa gr.s.+302 daa k., land.	525 800	85 700	-115 700	-30 000
11 Fjorfekjøtt/pl.prod. 119 342 fjorfesl., landet	739 600	-15 400	-351 100	-366 500

Tabell 51. Endring i vederlag til arbeid og egenkapital inklusive beregnet inntektsverdi før skatt av jordbruksfradraget, kroner per årsverk. Framregning inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2020

	Kroner pr årsverk 2020	Endring 2020- 2021	Endring 2021- 2022	Endring 2020- 2022
12 Økologisk melk. 29 årskyr, landet	348 700	45 900	-6 500	39 400
13 Melk. 16 årskyr, landet	319 300	28 700	-19 300	9 400
14 Melk. 51 årskyr, landet	345 900	76 300	-51 300	25 000
15 Melk. 68 årskyr, landet	380 800	91 800	-57 600	34 200
16 Melk. 39 årskyr, arealsone 1 og 3	383 300	73 500	-47 200	26 300
17 Melk. 28 årskyr, arealsone 5A	316 200	50 100	-39 300	10 800
18 Melk. 36 årskyr, arealsone 2	348 600	70 900	-32 000	38 900
19 Melk. 29 årskyr, arealsone 5B	320 900	48 000	-33 300	14 700
20 Melk. 38 årskyr, arealsone 4	293 000	75 100	-41 100	34 000
21 Melk. 29 årskyr, arealsone 6 og 7	368 400	56 800	-38 900	17 900
22 Korn. 327 dekar korn, Østlandet	181 500	-26 600	-274 100	-300 700
23 Korn. 801 dekar korn, Østlandet	409 200	4 200	-297 400	-293 200
24 Sau. 156 vinterfôra sauer, arealsone 5A og 5B	179 300	-2 500	-13 900	-16 400
25 Sau. 194 vinterfôra sauer, arealsone 6 og 7	273 600	800	-28 800	-28 000
26 Sau. 85 vinterfôra sauer, landet	92 400	-10 000	-16 000	-26 000
27 Sau. 295 vinterfôra sauer, landet	301 800	5 400	-25 700	-20 300
28 Ammeku. 30 a.kyr, «grasområder» (5A,5B,6,7)	295 400	1 600	-49 300	-47 700
29 Ammeku. 34 ammekyr, «kornområder» (1, 3, 4)	243 900	2 500	-48 400	-45 900
30 Ammeku. 46 ammekyr, landet	339 100	5 900	-51 500	-45 600

Utslaget av jordbruksfradraget er ikke regnet inn i resultatene som er presentert ellers i denne utredningen.

9.2 Økologisk melkeproduksjon

Det er 19 Debio-godkjente melkeproduksjonsbruk som inngår i årets referansebruk nr. 12 med økologisk melk og storfeslakt. Presentasjonen i tabell 52 nedenfor omfatter kun regnskapsåret 2020 (basisåret).

Årets driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon ligger i de tidligere fylkene Østfold, Akershus, Hedmark, Vestfold, Telemark, Rogaland, Hordaland, Møre og Romsdal og Nordland.

Referansebruk nr. 12 har 29,4 årskyr, 36,4 andre storfe og bare et lite innslag av andre husdyr. Jordbruksarealet i alt er på 478 dekar, herav 431 dekar eng/beite og 39 dekar korn/erter/oljefrø. Referansebruket leverer ca. 186 600 liter melk og 4 280 kg storfekjøtt. Tilsvarende for referansebruk nr. 1 er ca. 224 100 liter melk og 8 050 kg storfekjøtt. Oppnådd melkepris (uten tilskudd) på referansebruk nr. 12 er 5,90 kroner per liter, som er 60 øre høyere enn for eksempel på referansebruk nr. 1. For ku- og storfekjøtt er oppnådd pris (uten tilskudd) henholdsvis 1,76 kroner høyere og 3 øre lavere per kg enn på referansebruk nr. 1.

I tabell 52 nedenfor vises det økonomiske resultatet for gruppen av driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon, referansebruk nr. 12, i regnskapsåret 2020 og de tilsvarende resultatene for referansebruk nr. 1. Av tabellen går det fram at de ulike inntekts- og kostnadspostene er noe forskjellig mellom de to gruppene av bruk. Pristilskuddene utgjøres i hovedsak av distriktstilskudd melk, distriktstilskudd storfekjøtt og kvalitetstilskudd storfekjøtt. Den relativt store forskjellen mellom de to referansebrukene skyldes både levert mengde og geografisk plassering av enkeltbrukene som inngår. Arbeidsforbruket på de økologiske melkeproduksjonsbrukene er i gjennomsnitt 3783 timer mens det er 3819 timer på referansebruk nr. 1 som i årets beregninger har 30,9 årskyr (og til sammenligning 3644 timer på referansebruk nr. 17 med 28,2 årskyr, 3907 timer på referansebruk nr. 19 med 29,1 årskyr og 3980 timer på referansebruk nr. 21 med 29,0 årskyr).

Tabell 52. Resultatregning for 19 driftsgranskingsbruk med økologisk melkeproduksjon og referansebruk nr. 1, regnskapsåret 2020. Kroner

	Økologisk melkeproduksjon	Referansebruk nr. 1
Antall årskyr	29,4	30,9
Omsatt melk, liter per årsku	6 348	7 254
Melkepris (uten tilskudd), kroner per liter	5,90	5,30
Jordbruksareal i alt, dekar	478	472
Sum inntekter før tilskudd	1 526 300	1 767 800
Pristilskudd	59 300	176 400
Produksjonsuavhengige tilskudd	777 700	690 700
+ Tilskudd i alt	837 000	867 100
= Inntekter i alt	2 363 300	2 634 900
Variable kostnader	709 500	926 700
Faste kostnader	862 000	845 800
Avskrivninger	307 700	323 900
- Kostnader i alt	1 879 200	2 096 400
= Driftsoverskudd	484 100	538 500
+ Leid arbeid	234 600	187 900
- Jordbrukets andel av gjeldsrenter	67 200	92 100
- Jordbrukets andel av kår	2 200	4 900
= Vederlag til arb. og egenkapital	649 300	629 400
/ Antall årsverk	2,050	2,070
= Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk	316 700	304 100

9.3 Sammenligning av resultatene i referansebruks-systemet med resultatene fra normaliserte regnskaper

I dette kapitlet er det foretatt en sammenligning av resultatene i referansebruksberegningene inkludert volumframregninger fra regnskapsåret 2020 med resultatene fra totalkalkylens normaliserte regnskaper. Resultatene fra referansebrukene er beregninger utført på bruksnivå på grunnlag av bruk over et visst økonomisk driftsomfang, mens totalkalkylens normaliserte regnskaper er et sektorregnskap med aggregerte tall for hele det norske jordbruket fordelt ut på totalt antall årsverk. På en del områder vil det derfor være ulike beregningsprinsipper som er lagt til grunn i de to systemene. Totalkalkylen vil i større grad fange opp strukturelle endringer i jordbruket og utvalget av referansebruk er ikke representativt for totaljordbruket.

Noen flere årsaker til ulik utvikling i vederlaget til arbeid og egenkapital per årsverk fra 2020 til 2021 og fra 2021 til 2022 mellom de to beregningssystemene er forsøkt forklart nedenfor.

Til sammenligningen har en beregnet et grovt gjennomsnitt av vederlaget til arbeid og egenkapital på referansebrukene i 2020. Dette er gjort ved å ta resultatet fra de første 11 referansebrukene og vekte dem etter antall driftsgranskingsbruk som inngår og antall årsverk. Tabellen under viser at inntektsnivået da er ca. 66 900 kroner per årsverk lavere i referansebruksberegningene. I beregninger i 2021 var inntektsnivået i regnskapsåret 2020 ca. 44 900 kroner per årsverk lavere i referansebruksberegningene enn i normaliserte regnskaper.

For framregningsårene har en i tabellen vist hvilket intervall utviklingen av vederlaget per årsverk varierer innenfor på enkeltbruksnivå (volumframregninger fra regnskapsåret 2020 inkludert).

Normaliserte regnskaper og beregnet referansebruksinntekt inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2020 viser følgende utvikling med hensyn til resultat og årlig endring i vederlaget til arbeid og egenkapital i kroner per årsverk.

Tabell 53. Vederlag til arbeid og egenkapital i kroner per årsverk¹

	Normaliserte regnskaper		Referansebruksberegningene inkl. volumframregninger	
	Kr/årsv	Endring	Kr/årsv	Intervall for endring
2020	379 300		312 400	
2021	399 500	+ 20 200		fra minus 13 100 til pluss 140 700
2022	361 000	– 38 500		fra minus 334 800 til pluss 60 700

Tabellen viser at inntektsutviklingen er noe forskjellig i de to beregningssystemene og at inntektsutviklingen dessuten varierer betydelig mellom ulike referansebruk.

Sammenlignet med utviklingen av et grovt gjennomsnitt av referansebrukene inklusive volumframregninger fra regnskapsåret 2020, men med samme vektning i framregningsårene, finner vi at referansebrukene har en gjennomsnittlig inntektsøkning per årsverk fra 2020 til 2021 og det er også en økning i normaliserte regnskaper. Differansen i inntektsutviklingen mellom de to beregningssystemene er omtrent 22 200 kroner netto mindre økning i normaliserte regnskaper. Fra 2021 til 2022 er det en gjennomsnittlig inntektsnedgang i referansebruksberegningene og det er også en inntektsnedgang i normaliserte regnskaper. Differansen i

¹ Jordbruksfradrag ved skatteligningen er ikke regnet inn.

inntektsutviklingen er omtrent 5 400 kroner netto mindre nedgang i normaliserte regnskaper. Ser en på nivået ligger altså referansebrukene 66 900 kroner under normaliserte regnskaper i 2020 og om lag 50 100 kroner under normaliserte regnskaper i 2022.

Noen forskjeller som kan bidra til å forklare litt nærmere både ulik utvikling og nivå på delposter, er:

- Framregning av melkepris avviker fra totalalkylen. Dette handler om ulik periodisering av etterbetalinger og er nærmere omtalt i underkapittel 6.3. Forskjellen fra 2020 til 2021 er 12 øre per liter melk mindre prisøkning i totalalkylen som tilsvarer 4 200 kroner per årsverk. Forskjellen fra 2021 til 2022 er 58 øre per liter melk svakere prisutvikling i totalalkylen som tilsvarer 20 900 kroner per årsverk.
- Kapitalslitet bygger på prinsippet om historisk kost i driftsgranskingene og prisnivåjustering i normaliserte regnskaper. Dette gir lavere kapitalslit i driftsgranskingene (og referansebrukene) enn i normaliserte regnskaper. Det gir også forskjellig utvikling i beregnet kapitalslit, som må ses i sammenheng med utviklingen i rentekostnadene.
- Forskjell i utviklingen i nominell rente og realrente. «Effekt av finansiering» (prisstigningsgevinst på den lånte delen av kapitalen) reduserer rentekostnaden i normaliserte regnskaper slik at det blir realrente. I årets beregning gir dette fra 2020 til 2021 et positivt bidrag til utviklingen på 400 kroner per årsverk og et positivt bidrag på 600 kroner per årsverk til utviklingen fra 2021 til 2022 i normaliserte regnskaper. I referansebruksberegningene beregnes kapitalslitet etter historiske investeringskostnader slik at det ikke blir noen prisstigningsgevinst og det regnes med nominelle renter.
- Produktivitetsendring/volumendring er regnet på ulik måte i de to beregningssystemene. I normaliserte regnskaper betyr nedgangen i samlet antall årsverk fra 2020 til 2021 i jordbruket en økning i vederlaget på om lag 6 000 kroner per årsverk, mens nedgangen i antall årsverk fra 2021 til 2022 betyr en økning på om lag 9 000 kroner per årsverk. Gjennomsnittlig volumframregning på referansebrukene viser en reduksjon på om lag 300 kroner fra 2020 til 2021 og en reduksjon på om lag 2 900 kroner fra 2021 til 2022. (Volumframregningene på referansebrukene er beskrevet i kapittel 5.) Totalalkylen fanger umiddelbart opp strukturelle endringer i jordbruket slik som nedgang i arbeidsforbruk, mens måten volumframregningene gjøres på referansebrukene, gjør at skift i utviklingstrender først blir fanget opp etter flere år.
- Alle jordbrukets produksjoner inngår i totalalkylens normaliserte regnskaper, men en del av disse inngår ikke i referansebrukene. Dette er blant annet blomster.
- I referansebrukene føres kostnader og eventuelt inntekter ved jordleie slik de fremgår av driftsregnskapet for enkeltbruk. I normaliserte regnskaper anses all jord å tilhøre sektoren slik at kapital på bortleid jord er ført på jordbruket og gjeld og renter knyttet til bortleid jord er tillagt jordbruksgjelda.
- Normaliserte regnskaper har med poster som ikke inngår i referansebrukene. Tidligpensjonsordning er en slik post som bidrar til et høyere nivå i normaliserte regnskaper med til sammen omtrent 1 500 kroner per årsverk i 2020.
- Beregningssystemene har forskjellig prinsipp for føring av tilskudd. I referansebruksberegningene framregnes tilskudd med vedtatte satser, mens i normaliserte regnskaper er det bevilgningene for overførbare poster (direkte tilskudd) som regnes inn for budsjettåret 2022.